

forfatteren

DANSK FORFATTERFORENING NO. 03 2023

At rejse er at skrive og tegne

※ Al: Det bagageløse sprog findes ikke ※ En tegnet reportage ※

I STRIDE STRØMME:

Forlagene og det store ræs mod bunden

AF MORTEN VISBY, FORMAND FOR DANSK FORFATTERFORENING

Sagen er: Når det frie marked ikke fungerer for forfatterstanden, så er det trist, men dybest set et spørgsmål om at indstille sig på realiteterne og glæde sig over, at der trods alt stadig bliver udgivet bøger. Efter en periode med ændrede vilkår, må man forstå, vil samspillet mellem frie markeds kræfter og teknologisk udvikling finde en ny ligevægt, der kan bære de vilkår og standarder, ligevægten nu engang kan bære. Når det frie marked ikke fungerer for forlagene derimod, så må der gøres noget på overordnet plan. For det går simpelthen ikke.

Hvad er det så, der simpelthen ikke går? Det går ikke, at streamingtjenesternes forretnings- og vederlagsmodeller tvinger forlagene til at udgive flere og flere bøger med mindre og mindre fortjeneste. Det går ikke. Det sagde Dansk Forfatterforening allerede for længe siden – offentligt. Vi har sagt det igen og igen og til alle, der har gidet lytte. Mange lyttede, og mange nøjedes med det. Men nu siger direktøren for Danmarks største forlag heldigvis det samme som os, og hun siger det højt.

"På det almene litteraturmarked er det streamingtjenesterne, som groft sagt sælger forfatterens og vores varer for billigt til, at de kan sende nok penge tilbage i værdikæden," siger Gylden-

dals direktør, Hanne Salomonsen, i Kulturmonitor. Og det medfører "et ræs mod bunden, der ikke kan undgå at gå ud over kvaliteten". Det er ikke første gang, at Gyldendal påpeger "uhensigtsmæssige dynamikker i markedet". Det nye er, at forlag og forfattere ifølge Gyldendal ikke blot skal tilpasse sig markeds kræfterne bedre, men at der ud over denne naturlige tilpasning også skal ændres på rammerne. Det er virkelig stærkt og godt, at Hanne Salomonsen siger, som hun gør. For hun har ret.

Men markedets realiteter skabes gennem alle enkeltaktørers tilpasning til markedets realiteter. Det er netop definitionen på et ræs mod bunden, har jeg selv lært på et metaforkursus i Forfatterforeningen. Og hvis man vil undgå dette ræs mod bunden og modvirke uhensigtsmæssige dynamikker på markedet, så kræver det ikke kun noget af politikerne. Det kræver også noget af især store og mellemstore forlag selv. Det kræver, at man afviser den destruktive kombination af puljevederlag og digital abonnementsmodel, som er så toksisk for enhver form for sund konkurrence på markedet. Det kræver også, at forlagene holder op med at omlægge produktionen til massefremstilling af endnu mere, endnu billigere, endnu hurtigere indhold til at fodre de selvsamme tjenester, som de fortryder at have givet fat i den lange ende af vores fælles værdikæde. ✖

Forfatteren

ISSN 0105-0753
 Nr. 03-2023, 82. årgang
 Udgives af
 Dansk Forfatterforening

Ansvarshavende:

Morten Visby

Redaktør:

Lene Møller Jørgensen
 redaktor@danskforfatterforening.dk

Bladudvalg:

Lene Møller Jørgensen,
 Anne Zenon, (S),
 Eva Parum (S),
 François-Eric Grodin (DOF),
 Jette Rydahl (BU),
 Sally Altschuler (BU),
 Cindy Lynn Brown (L),
 Line Malling Schmidt (Ill.),
 Thomas Dickson (F).

Grafisk design:

salomet grafik/Mette Salomonsen

Forsideillustration:

Runa Steppinge

Tryk:

Plum Tree Press

Indsendte bidrag dækker ikke
 nødvendigvis redaktionens
 holdninger.
 Eftertryk af artikler er tilladt
 med kildeangivelse.
 Eftertryk af illustrationer er
 ikke tilladt.

Forfatteren udkommer
 fire gange årligt.
 Abonnement tegnes
 gennem Dansk Forfatterforening,
 pris: kr. 575.

Deadline til dette nummer
 var 22. august
 Udgivelse 20. september

04-23 Deadline: 13. november
 Udgivelse 12. december

Småt & godt

4-5

TEMA

At rejse er at skrive og tegne

6-15

Det baggeløse sprog findes ikke

16-17

Føljeton:

Mørke

18-21

Frit Rum

22-23

Den omvendte *Vilde Svaner*

24-27

En tegnet reportage

28-29

To forfattere om at skifte genre

30-33

Et vigtigt brev

34-35

Jura

36-37

Kalender og legater

38

Portfolio
Uschi Tech
Bagsiden

RUNA STEPPINGE har tegnet forsiden. Hun er uddannet fra Designskolen Kolding og arbejder som selvstændig illustratør. Hendes billedbogsdebut var *Pepitas tudetur* skrevet af Ulrikka Gernes (Gyldendal, 2008). Siden har hun illustreret over 60 børnebøger, ligesom hun er en erfaren underviser.

PENGE

Statens Kunstfond har sat deres faste forfatterhonorar for foredrag, oplæsning og anden optræden op fra 5000 til 6000 kroner ved solooptræden

Hvis der er flere, der optræder ved samme event, er honoraret hævet fra 4000 til 5000 kroner.

Det betyder naturligvis ikke, at man skal kræve 6000 for en optræden – måske kan du kræve mere, måske mindre – men det er, hvad Kunstfonden yder via støtteordningen. ✖

NORDJYLLAND

DFF Nord er en ny interessegruppe i Dansk Forfatterforening

Den nordjyske gruppe har været undervejs i nogen tid og holder stiftende årsmøde onsdag d. 28. september kl. 17.00 på Hovedbiblioteket i Aalborg. Alle medlemmer af Forfatterforeningen er velkomne – se nærmere på Dansk Forfatterforenings hjemmeside. ✖

ENDELIG!

Efter halvandet års forhandlinger er det lykkedes at få en betalingsaftale på plads for statens – NOTAs – digitale udlån

Dansk Forfatterforening og NOTA, forlag og Kulturministeriet har indgået en aftale, som omfatter ca. 80 millioner kroner, der skal fordeles mellem rettighedshaverne. NOTA

har udlånt e-bøger og lydbøger til syns- og læsehæmmede, men har ikke betalt forfatterne, oversætterne og illustratorene. Det skal de fremover og med tilbagevirkende kraft – aftalen gælder fra 2018.

Det er Copydan Tekst & Node, der står for udbetalingen, og den enkelte rettighedshaver kan tidligst forvente at få penge på kontoen ved årsskiftet, da datamængden er enorm. ✖

PRIS

Den canadiske forfatter Margaret Atwood modtager H.C. Andersen Litteraturprisen 2024

Margaret Atwood er romanforfatter, kritiker, essayist, digter, feminist og nok mest kendt for sin romanserie *The Handmaid's Tale*. Prisen består af bronzestatuetten The Ugly Duckling og en halv million kroner, og hun får den for "sin brug af myter, eventyr og fantastiske og spekulative fortællinger til at belyse samtidspolitiske problemer", som det hedder i priskomiteens motivation. ✖

FORLAG

Endnu et forlag ser dagens lys, og denne gang er det det digitale medie Zetland, der vil udgive bøger

Zetland vil udelukkende satse på nonfiktion og vil i høj grad basere deres udgivelser på crowdfunding. Den første planlagte udgivelse kommer, efter at flere end 1500

Zetland-abonnenter på forhånd har sagt ja tak til at købe bogen. "Forlagsøkonomi handler i meget høj grad om førsteoplages størrelse, og en af udfordringerne er, at der udkommer rigtig, rigtig mange bøger per indbygger i Danmark. Det betyder, at vi har et vidunderligt levende forlagsmiljø, men også at førsteoplage bliver meget små – under 1000 styk," siger Jakob Moll, medstifter af Zetland og nu også forlagschef, til Kulturmonitor. Zetland forventer dog også at udgive bøger, som ikke finansieres via crowdfunding. ✖

LIGESTILLING

Instruktør Sargun Oshana blev første modtager af den nye ligestillingspris Bodil Koch-prisen

Han har som instruktør og (nu tidligere) teaterdirektør ved Blaagaard Teater formået at "fremme scenekunst af exceptionelt høj kvalitet, som samtidig afspejler og fremhæver diversiteten af stemmer og historier i samfundet", siger priskomiteen. I komiteen sad digter Caspar Eric, filminstruktør Christina Rosen-dahl, musiker Fallulah, skuespiller Marie-Lydie Nokouda, tv-vært og forfatter Sofie Linde samt Mette Bennedsen, barnebarn af prisens navnemoder, Bodil Koch, den første kvindelige kulturminister i Danmark. ✖

MERE PRIS

Digteren Caspar Eric modtog Prins Henrik Prisen 2023, som i juni blev overrakt af dronning Margrethe i Dansk Forfatterforenings lokaler

"Det er afgørende, at vi har en kunst, der forsøger at finde et sprog for og kaste lys over områder af virkeligheden, som ligger i mørke. Det er vigtigt at udfordre den eksisterende deling af det sanselige, at fremme nye perspektiver og give erfaringsverdener plads, som ikke tidligere har

fået det. Og det er essentielt at blive ved med at tro på, at det betyder noget, hvad vi formulerer os om, og hvordan vi gør det," hed det i indstillingstalen fra juryens medlemmer, lektor Louise Mønster og de to digtere Shadi Angelina Bazeghi og Thomas Boberg.

Prins Henrik Prisen består af en statuette og 300.000 kroner. Den uddeles til en aktuell og etableret dansk digter, der med sit virke har ydet et væsentligt bidrag til dansk lyrik. Uddelingen og festen er et samarbejde med Dansk Forfatterforening og Danske Skønlitterære Forfattere. ✘

Foto: Jan Jespersen

*Det vrede digt, haha
Manglen på omsorg er et valg I har taget.
Vores død og udelukkelse er et valg I har taget.
Tavsheden og diskrimineringen er et valg I har taget.
Jeres tavshed skal ikke længere beskytte jer.
I skal ikke længere kunne påkalde jer blindhed.*

Fra Caspar Erics digtsamling *Nye balancer* (Gyldendal, 2023)

At rejse er at skrive og tegne

På jagt efter et sted i en drøm, en søgen efter dokumenter i et arkiv i en fremmed hovedstad eller en oplevelse med lyset, lugtene og varmen på et andet kontinent.

Mange forfattere, oversættere og tegnere har brug for at krydse grænser, her ment helt bogstaveligt, for at høre det talte sprog i deres andet land, for at følge i hælene på deres hovedperson eller for at fange farvepaletten fra 1600-tallet.

Vi har talt med nogle af dem.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN
ILLUSTRATION: RUNA STEPPINGE

Rejsen giver lys, farver og indsigt i verden

Fire vidt forskellige tegnende og skrivende mennesker fortæller i det følgende om fire vidt forskellige bevæggrunde for at rejse ud i verden. Livslang interesse og kærlighed til et land, jagten på en hovedpersons oplevelser, jagten på en drøm og trangen til at formidle livsvilkår så fjernt fra den danske andedam, som tænkes kan.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Vi begynder rejsen hos forfatter **Henriette Rostrup**, som til daglig bor på Nørrebro, hvor kuffert og pas ikke når at samle støv – hun er en forfatter, som har brug for og ofte rejser ud i verden for at søge viden, erfaringer, inspiration og oplevelser til sine bøger og på vegne af sine romanfigurer.

Sidste år udkom hendes historiske roman *Grevinden* (People's), den var flere år undervejs og handler om den danske kvinde Angelica Pierri, 1870-1914, som rejste verden rundt, bl.a. i Sydafrika. Små hundrede år senere rejste Henriette Rostrup i hendes fodspor.

”Jeg har rejst meget med mange af mine bøger og har været steder, hvor jeg er blevet superinspireret. Men med *Grevinden* var rejsen simpelthen en nødvendighed – hun havde rejst og boet i områder af verden, hvor jeg aldrig havde været, og som jeg ikke kendte til. Selvfølgelig kunne jeg google, læse og se på fotos, og selvfølgelig kunne jeg ikke rejse tilbage til fortiden, til dengang hun var der, men jeg kunne rejse til

landet, se, fornemme og føle det,” siger Henriette Rostrup.

Så hun rejste til Sydafrika, to gange faktisk, i 2017 og 2018. Landet er i dag et andet, end da grevinden ankom, dengang var der kun få byer, Johannesburg havde kun været en by i fem år, der var langt færre mennesker, og der var ikke dyreservater som i dag, de vilde dyr levede, hvor de ville og kunne, fortæller forfatteren.

”Men jernbanen fra Cape Town til Johannesburg var der, den blev anlagt, få år før hun ankom, den er der stadig, og det er de samme spor, som hun rejste på dengang, og som jeg senere tog. Jeg rejste kun en del af hendes rute, men på et tidspunkt, hvor toget gennem seks-syv timer havde bamlet sig gennem en øde halvørken, begyndte jeg at få alle mulige tanker: Ingen ved, hvor jeg er? Hvad nu, hvis toget går i stå? Ender jeg med at blive spist af en hyæne? Altså, det var jo helt irrationelt og en slags eksistentiel angst, men hvis jeg – på trods af at jeg vidste, præcis hvad jeg kom frem til, havde booket hotellet hjemmefra, havde googlet, kunne følge ruten på min GPS – kunne få de tanker, hvad har hun så ikke tænkt og overvejet dengang? Hun ankom

... jeg brød mig ikke om Venedig,
der var ikke rart at være,
jeg blev ikke inspireret,
og det satte ikke gang i
min skrivning.
Venedig var en ... kliché.

Henriette Rostrup, forfatter

til et land, som hun ikke kan have vidst meget om på forhånd. Hun havde aldrig været uden for Danmarks grænser før, kan ikke have set vilde dyr som hyæner, løver, elefanter og giraffer før. Hun sad alene i toget tværs gennem landet uden at ane, hvor hun ville ende, og hvad hun ville møde. Alt det blev jeg meget bevidst om, og det kunne jeg bruge i min tekst – hvad kunne hun have tænkt og følt i det fremmede? Så kan man kan tappe ind i de her følelser.”

Man får noget forærende

Det er en fordel at kende det stedsspecifikke i en by, at forstå, hvor kvartererne ligger i forhold til hinanden, i forhold til bjergene, havet, havnen, stationen etc.

”Hvis man kender logistikken og geografien, er det nemmere at skrive om et sted,” siger forfatteren, ”men jeg tror, at den allerstørste fordel ved at rejse ud er, at man får noget forærende, som man ikke vidste, at man ledte efter, noget, som man ikke forventede. For mig i Sydafrika var det lyset, lyset er så anderledes og umuligt at forestille sig, hvis man ikke har oplevet det. Og varmen – jeg troede, at landet var meget varmere, end det er. Og den sære lugt i Johannesburg, når vinden var i en bestemt retning – den kommer hen over bjerge af støv fra over 100 års guldmindrift, fik jeg at vide. Man får detaljer forærende og indsigt og erkendelser, man kan bruge i sin skrift.”

En kliché

Henriette Rostrup fik også noget uventet forærende, da hun rejste til Venedig for at researche og opleve til en anden roman, *Det år vi gik til begravelse* (Politiken, 2015).

”Jeg skriver ofte om steder, hvor jeg selv har boet eller været, og derfor foregår en del af romanen i New York. Men min hovedperson skulle forlade København og ud i verden, så jeg havde planlagt, at hun, inden hun kom til New York, skulle flytte til Venedig. Der havde jeg aldrig været, og jeg søgte, fik et legat og rejste dertil. Men jeg brød mig ikke om Venedig, der var ikke rart

at være, jeg blev ikke inspireret, og det satte ikke gang i min skrivning. Venedig var en ... kliché. Så jeg opgav byen – jeg er ikke sådan en forfatter, der skriver efter en synopse, jeg er nødt til at tage ud og undersøge. Men da jeg så kort tid efter var på en privat rejse i Georgien, blev jeg dybt inspireret af byen Tblisi og fandt ud af, at det jo var der, hun ville rejse hen.”

Så sådan kan det også gå.

Pengene og legaterne

Økonomi sætter en naturlig grænse for, hvor meget og hvortil forfatteren kan rejse – f.eks. havde de to rejser til Sydafrika ikke været mulige, hvis Henriette Rostrup ikke havde fået rejselegater. ”Jeg har fået en del rejselegater, men har også søgt en masse, som jeg ikke har fået,” siger hun.

Hun tager også på mange skriveophold. Fra Svanekegården på Bornholm til San Cataldo i Italien eller en legatlejlighed i Beograd. Når hun får tildelt egen bolig væk fra familie, venner og daglige forpligtelser, kan hun gå i totalt huleboermode.

”Man skal kunne lide at være alene, og der følger stor usikkerhed og også ensomhed med, men hvis man er klar til det, kan det give et stort udbytte. Når man rykker ud til et nyt sted i verden, går tur i andre gader, end man plejer, oplever andre lugte, lyde, mad og natur, så aktiverer man andre dele af sin hjerne og af sin kreativitet,” siger hun og tilføjer, at man ikke behøver at være uden for Danmarks grænser for at finde inspiration og skrivero.

Henriette Rostrup leder efter rejselegater og refugier via Dansk Forfatterforenings database, hun søger på nettet og holder øje med opslag rundt omkring. Hun søger ofte og impulsivt. For nogen tid siden faldt hun over et opslag på Facebook om refugiet Ventspils House i Letland – og hun har aldrig været i Letland. Men det kommer hun i april, hvor hun rejser til Ventspils for at skrive og aktivere nye områder i hjernen.

”SOM OVERSÆTTER er rejserne nyttige, man har brug for at høre det talte sprog, se fysiske steder og få et begreb om miljøer og topografi,” siger **Thomas Harder** – han er forfatter og litterær oversætter, hans mor er italiener, hans far dansker, og selv mestrer han begge sprog. Hans barndoms somre blev tilbragt i Italien, og som voksen har han rejst på kryds og tværs af landet – på arbejde, på ferie, alene og med sin familie. Så det kan ikke undre, at mange af hans værker, bøger såvel som artikler og klummer, handler om Italien, om italiensk politik, samfund, kultur, mad. Da jeg skriver til ham og spørger, om jeg må interviewe ham om hans rejser, hans research, inspiration og søgen, svarer han da også tilbage:

”Meget apropos er jeg netop nu på rejse i Sydtyrol, bl.a. med henblik på at ajourføre en ældre rejsebog. Hjemme igen på mandag. Kan det vente?”

Det er rejsebogen *Fra Brenner til Trento. En rejse i Sydtyrol* (Lindhardt og Ringhof, senest opdateret i 2015), som forfatteren har samlet

*
**

*Jeg er nysgerrig, når jeg
går omkring i byen – hvad er
det for en interessant plads,
og hvad er dens historie?*

Thomas Harder, forfatter og litterær oversætter

nye historier til, fortæller han, da vi taler sammen om mandagen. Sydtirol, en autonom provins i det nordlige Italien, er et område, han har besøgt gennem de seneste 20 år, og hvor han, sammen med skiftende makkerer – senest professor Nils Arne Sørensen fra SDU – hvert år arrangerer en sommerhøjskole.

”Det var lidt tilfældigt, at min familie og jeg faldt for Sydtirol. Min mor har et hus på Sardinien, hvor jeg tilbragte somrene som barn, og hvor jeg også senere kom hvert år med min familie, men på et tidspunkt fik vi behov for at finde et lidt køligere sted. Og så fandt vi Sydtirol i nord, natursmukt og med en interessant historie. Det er et tosproget område, oprindeligen del af Østrig, men nu italiensk og med en tysk- og en italiensktalende befolkning,” siger Thomas Harder.

Tilfældigheder og metodik

Thomas Harder bruger flere gange ordene ”tilfældigt” og ”tilfældigheder”, når han taler om sine bøger. Det var tilfældigt, at han kom til Sydtirol, og det var også et tilfælde, at han mødte nogle folk fra turistrådet i den norditalienske by Comacchio og kom til at sætte gang i opførelsen af et mindesmærke for Anders Lassen, en dansk

officer i den britiske hær, som faldt under et angreb i byen den 9. april 1945. Da Thomas Harder deltog i afsløringen af monumentet, kom han til at tale med en gruppe britiske veteraner fra Anden Verdenskrig. Så det var en tilfældighed, der vakte hans interesse og såede den første spire til et bogprojekt om den danske krigshelt, men ellers overlader Thomas Harder ikke meget til tilfældigheder. I sin videre undersøgelse af Anders Lassens liv, indsats og rolle i de britiske styrker under Anden Verdenskrig op søgte han metodisk kilder og arkiver i Danmark, Tyskland, Italien, det græske øhav og London. Alt sammen resulterede i bogen *Anders Lassens krig*, (Informations Forlag 2010; 4. rev. og forøgede udg. Gad, 2020).

”Der er rejser, hvor jeg henter inspiration og ideer, og så er der rejser, hvor jeg har et præcist formål. I London har jeg f.eks. haft det meget konkrete ærinde at besøge en veteranforening for at finde dokumenter med oplysninger om Anders Lassen og hans tid i det britiske militær, og senere at besøge sønnen af den danske flyverhelt Kaj Birksted, som jeg skriver om netop nu, og se hans fars efterladte papirer. For det meste går jeg nu ikke selv i de udenlandske arkiver, men får hjælp af freelanceforskere, som kender

Så kom der nogle virkelig gode retter på bordet, og jeg fik en snak med restaurantens ejer om mad og vin og gik derfra med et par fine opskrifter.

Thomas Harder, forfatter og litterær oversætter

arkiverne bedre end mig og måske endda har haft fat i nogle af de relevante dokumenter før,” siger Thomas Harder.

Den lille historie i den store

Lysten til at skrive rejseartikler og siden rejsebøger opstod på en slentretur i en by, hvor han havde nogle timer tilovers.

”For en del år siden skulle jeg interviewe Claudio Magris i Trieste. Jeg rejste med tog – så oplever man mere – og på vejen gjorde jeg holdt i Gorizia i det nordøstlige Italien ved grænsen til Slovenien. Tilfældet ville, at paven skulle besøge Gorizia netop den dag, og byen forberedte sig hektisk – det var meget interessant at gå rundt og se på, hvordan en lille by forberedte sig på sådan en kæmpebegivenhed. Det gav et spændende indblik i byens liv, ikke bare det religiøse, men i det hele taget. På et tidspunkt faldt jeg over en restaurant, der så dejlig ud. Mens jeg ventede på maden, sad jeg og smuglyttede til en samtale ved nabobordet. Det var lokalpolitikere, som sad og diskuterede aktuelle sager i byen. Så kom der nogle virkelig gode retter på bordet, og jeg fik en snak med restaurantens ejer om mad og vin og gik derfra med et par fine opskrifter. Bagefter skrev jeg en artikel til Weekendavisen om kirken og dens rolle i Italien med udgangspunkt i pavens besøg i grænsebyen. Og det blev

senere til et kapitel i rejsebogen *Italienske steder* (Samleren, 1998), ligesom restaurantbesøget med opskrifterne blev udgangspunktet for et kapitel i en af de kogebøger, jeg skrev sammen med min bror. Jeg kan godt lide at tage udgangspunkt i den lille historie og så trække linjer op til den store historie, som kan være politisk, kulturel eller historisk.”

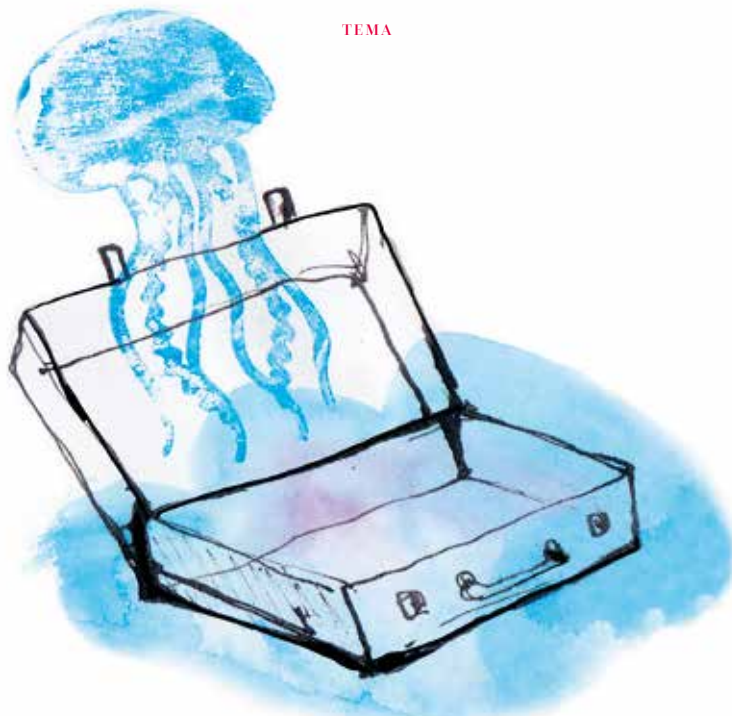
Har brug for at høre det talte sprog

Inden sommerhøjskolen i Sydtyrol forbereder Thomas Harder foredrag og ture i området. Det kan være en gåtur eller en længere bustur, og noget af det bliver nu til tekster i den nye udgave af rejsebogen. Men også når han bare holder ferie, forbereder han sig.

”Jeg kan godt lide at vide noget om de steder, jeg kommer til. På vej hjem fra Sydtyrol stopper vi altid i München, så jeg læser om byens historie, hvilke bygninger er oprindelige, hvilke er genopbygget efter at være blevet ødelagt under Anden Verdenskrig? Jeg er nysgerrig, når jeg går omkring i byen – hvad er det for en interessant plads, og hvad er dens historie? Men også småting som ”hvad står der på det dørskilt?”. Det stiller den akutte nysgerrighed, og måske vil det engang vise sig at være nyttig viden.”

Som nævnt har Thomas Harder, alene eller i samarbejde med andre, skrevet en lang række bøger om Italien, *Bogen om Rom*, *Italienske steder*, *Mafiaens mænd*, *Rom amore mio* og flere kogebøger sammen med sin nu afdøde bror, Andreas Harder. Han er også en flittig oversætter fra italiensk og engelsk til dansk. Selvom han er tosproget og vokset op med italiensk, er det vigtigt at holde sproget ajour, understreger han.

”Også som oversætter er rejserne nyttige, man har brug for at høre det talte sprog, se fysiske steder og få et begreb om miljøer og topografi – ikke nødvendigvis en konkret by til en konkret oversættelse, men alt, hvad man kan suge til sig. Jeg læser altid lokalaviser og lokale magasiner, de giver mig mange vinkler og ”småviden”, som jeg ellers aldrig ville støde på, og som jeg kan bruge både som forfatter og oversætter.”

FOR FLERE ÅR SIDEN havde illustratør og forfatter **Anja Gram** en drøm om en begivenhed og et sted:

”Senere fandt jeg ud af, at det, jeg havde drømt, faktisk var sket i virkeligheden – selvom det virkede umuligt og ret fjollet i drømmen. Det var en spooky opdagelse, og jeg spekulerede selvfølgelig også på, om det var et tegn, men man aner jo ikke, hvor ens drømme kommer fra, og hvad man ubevidst har samlet op og gemmer på,” siger hun og griner lidt.

Drømmen satte sig i hende og satte hende også i gang med at skrive og researche på historien om begivenheden – vi får ingen detaljer, ikke endnu – men hun kan fortælle så meget, som at det er en historisk begivenhed, den foregår i 1600-tallet, i Holland i en bugt tæt ved Amsterdam. Og den involverer en hval.

”Jeg har arbejdet med historien i nogle år, det er en billedbog og mit hjertebarn, men noget jeg laver ind imellem opgaver. I sommer rejste jeg til Amsterdam for at lede efter stedet. Fra Amsterdam tog jeg toget ud af byen, ud til kysten og gik rundt. Jeg håbede at finde det rigtige sted, for at se, om det kunne lade sig gøre, om der var plads nok, til at min historie kunne udspille sig dér. Området er blevet moderne, min historie

foregår i en anden tid, så det er ikke det samme mere. Men jeg lyttede til bølgerne og til mågerne, indsnusede duftene og mærkede energien i stedet. At være i det – det er sgu noget andet, end hvad man kan forestille sig eller tænke sig til. Jeg dykkede ned i fantasien, og det var stort, man kan bruge det. Jeg skitsede og tegnede ikke, men jeg tog en masse fotografier fra mange forskellige vinkler for at kunne huske perspektiver, afstande og farver, og lavede videoklip, så jeg kan genkalde det og følelsen derfra vender tilbage, så jeg kan tegne det. Det er jo også det, man gerne vil – tegne, så andre får følelsen af at være der og opleve det,” siger Anja Gram.

På stranden fandt hun et smukt stykke drivtømmer.

”Det har jeg taget med hjem. Jeg bilder mig selv ind, at det kommer fra det skib, der indgår i historien. Det giver noget, når jeg skal tegne, at det ligger dér, hvor jeg kan se træet, røre det, mærke årerne, se det slidte og nuancerne i farverne.”

Farvepaletter

I Amsterdam besøgte hun også Skibsfartsmuseet for at studere de gamle skibe og Rijksmuseumet, som har en omfattende samling af malerier af de store nederlandske guldaldermalere.

... jeg lyttede til bølgerne
og til mågerne,
indsnusede duftene og
mærkede energien i stedet.

Anja Gram, forfatter og illustratør

”Selvfølgelig kan man google malerierne hjemmefra, men det er slet, slet ikke det samme. Kroppen skal mærke dem, den skal føle, hvor man er, og hvad man ser. Og jeg blev også fyldt op af informationer, fyldt op af oplevelser og stærke historier, jeg lavede farvepaletter og fik også ideen til formatet på bogen. Det er så fedt.”

Illustratoren har tidligere besøgt Vasamuseet i Stockholm, som rummer verdens bedst bevarede 1600-tals-skib, *Vasa*. Det er bygget af hollændere og dermed en tro kopi af skibet i Anja Grams historie. Skibet kæntrade på sin jomfrurejse fra Stockholm i 1628, og 333 år senere blev det bjærget og står nu stort set 100 procent, som det blev bygget dengang.

”Det stammer fra den periode, hvor min historie foregår – og det er helt fantastisk at se skibet. Det er som at være der selv! Dengang! Jeg kan se for mig, hvordan folk bevægede sig rundt, hvordan de gik klædt.”

Anja Gram havde ikke søgt rejselegater og finansierede sin rejse uden. ”Man kan komme mange steder hen for en billig penge,” siger hun. Men hun kunne godt drømme om et legat, der gør hende i stand til at rykke fire uger ud af arbejdskalenderen og give hende mulighed for at koncentrere sig fuldt ud om sit hjertebarn.

DA FORFATTER **LISE BIDSTRUP** gik i gymnasiet, ville hun være antropolog, når hun blev stor.

Så ville hun rejse ud i verden og arbejde for Røde Kors, Mellemløst Samvirke, Børnefonden eller en af alle de andre mange hjælpeorganisationer, der findes. Men så blev hun pludselig forfatter i stedet, siger hun.

Hun rejser meget, som i virkelig meget, og ofte adskillige gange om året, med forskellige formål, som forfatter og som privatperson, men hun ”bruger det altid til noget”, som hun siger. Lidt forfatter er man vel altid, og hun rejser alene, med familie og ofte med forfatterkolleger.

Hendes ungdomsønske om at være med til at gøre en forskel er intakt, så for nogle år siden gik hun i gang med at forfølge en drøm, der altid har rumsteret i hendes bagehoved.

”I 2017 fik jeg lov til at skrive Børnenes U-landskalender, og det fyrede for alvor op under drømmen. Jeg kontaktede PlanBørnefonden, der heldigvis var positivt stemt, og jeg fik dygtige Anna Bridgewater til at være en del af projektet,” fortæller Lise Bidstrup.

De to forfattere vil på rejse i fem ud af syv verdensdele – Antarktis og Oceanien bliver det indtil videre ikke til – for at samle materiale til en novellesamling om unge. De vil opsøge børn og unge i Bangladesh, Jordan og Ecuador, som deltager i forskellige PlanBørnefonden-projekter. Her i september rejser de til Moldova, og tidligere på året var de på deres første researchrejse, som gik til Kenya.

”Vores mål med novellerne er at skildre børn og unge, deres livssituationer og udfordringer, men også deres gåpåmod, deres vilje til forandring og den drejning, deres liv kan tage, hvis bare de får en hjælpende hånd. Et skub i den rigtige retning. Nogen, der tror på dem,” siger Lise Bidstrup.

Verdens største slumområde

Ca. 12 timer efter at de to forfattere steg på fly-

*Opskriften på researchrejsen var enkel.
På de syv dage, vi havde, skulle Anna og jeg samle
så mange historier og indtryk, som vi kunne.*

Lise Bidstrup, forfatter

et til Kenya i Kastrup, befandt de sig i verdens største slumområde, Kibare i Nairobi.

”Opskriften på researchrejsen var enkel. På de syv dage, vi havde, skulle Anna og jeg samle så mange historier og indtryk, som vi kunne. Og det var et rent bombardement! Vores første møde med kenyanske unge var i Kibare, hvor de åbent fortalte om deres liv og udfordringer i slummen. Historierne er skræmmende og ens. For pigernes vedkommende handler det meget om kønsbestemte udfordringer og ufrivillige graviditeter. De fortæller om, at de får problemer med at komme i skole, så snart de får deres første menstruation. De færreste af dem har råd til hygiejnebind, og derfor må de blive hjemme.

Nogle fortæller, at løsningen på det problem kan være at gå i seng med mænd, der giver pigerne penge, så de kan købe bind og på den måde komme i skole. Det er ikke nødvendigt at nævne, at den løsning kun fungerer på meget kort sigt, da der heller ikke er råd til prævention. Den yngste pige, jeg hørte om, der var blevet gravid, var kun ni år. Ni! I vores verden af bobleplast er det slet ikke til at fatte.

Drengenes historier handler meget om alkohol og stoffer. Om at være macho alt for tidligt. Om dårlige forbilleder. Men alt det er den grup-

pe, vi snakker med, med til at ændre. De er rollemodeller. De tager rundt i slummen og snakker med børn og unge om respekt, uddannelse og om, hvordan de kan samarbejde for at gøre deres lokalområde til et trygt sted.”

Klubhuset på lossepladsen

Anna Bridgwater og Lise Bidstrup var i Kenya som del af en større gruppe, ansatte fra PlanBørnefonden og folk, der som Lise og Anna arbejdede med hver deres forskellige projekter. De kommende rejser bliver på egen hånd, ligesom novelleprojektet og rejserne ikke finansieres af PlanBørnefonden, som dog bidrager ved at stille kontakter og netværk til rådighed. Forfatterne havde søgt og fået legater fra Statens Kunstfond til rejsen til Kenya, mens den kommende rejse til Moldova indtil videre er for egen regning.

Tilbage til Nairobi, hvor forfatterne opsøgte et andet PlanBørnefonden-projekt i slumområdet Mathare.

”Vi snakkede med unge fra gruppen Pirates, som har ’klubhus’ på en losseplads. En losseplads, hvor folk arbejder, hvor der er kostalde, grise og geder. En losseplads, der er nogens hjem. Pirates er en gruppe unge mennesker, der engang har været på kant med loven, men efter

at 50 teenagere fra gruppen var blevet skudt af politiet, lykkedes det dem sammen med en lokal organisation at ændre kurs, og nu tilbyder de lektiehjælp og et sted at være til de børn, der lever på lossepladsen,” fortæller Lise Bidstrup.

Et stort forlag har på forhånd vist interesse for at udgive novellesamlingen, men forfatterne har ingen fast aftale eller kontrakt. Hver novelle vil få en titel, der klart angiver, hvor i verden den udspiller sig. I Kenya mødte forfatterne unge fra storbyens slumkvarterer, men også børn og unge fra landet.

”I et landområde i det vestlige Kenya besøgte vi pigen Syprose. På landet er problemerne ikke helt de samme som i byen, og så alligevel ... Også her er teenagegraviditeter et stort problem, skoler med for få penge, bøger og ressourcer, ti computere til deling og piger, der bliver hjemme fra skole på grund af menstruation. De fattige familier er afhængige af skolen, for det er her, børnene får dagens nogle gange eneste måltid. Desuden er Syproses skolevej ikke helt ufarlig – det tager hende en halv time at gå i skole, og ud over de allestedsnærværende bodo bodi drivers – unge mænd, der fragter varer og personer fra sted til sted på knallerter – skal hun tage sig i agt for slanger og andre vilde dyr.

På en skole i området var vi med til at plante træer. I Kenya mærker de i den grad klimaforandringerne, og vigtigheden af at passe på vores klode og være bevidste om, hvordan vi mennesker bruger vores ressourcer, er noget, som eleverne bliver undervist i. Skolen planter træer, der giver skygge til deres nyttehave, hvorfra de får ingredienser til skolemaden. Når træerne er store nok, bliver de fældet og solgt som tømmer, hvilket giver penge til nye træer og afgrøder til nyttehaven. En smuk cirkel, der både er brugbar og lærerig for børnene.

På markedet mødte vi flere unge piger, teenage-mødre, der var droppet ud af skolen. De har ikke haft mange succesoplevelser i livet, men med en lille økonomisk håndsregning og oplæring i de mest basale elementer af forretningsdrift har de skabt en levevej. Én solgte tomater,

en anden solgte genbrugstøj, og en tredje solgte sko. De er levende beviser på, at hvis man viser folk tillid og giver dem bare et lille puf i den rigtige retning, så bor der en masse vilje og råstyrke i folk.

Anna og jeg var kun i Kenya i en uge, men det har taget meget længere tid at fordøje og processere alle de indtryk, vi fik med hjem. Verden er så stor og nogle gange grim, men den er også smuk og fuld af håb. Mennesker har en vild evne til at VILLE, og så er det så dejligt, at på trods af alle vores forskellige liv og baggrunde og sprog og kulturer kan man ofte møde hinanden i et smil,” siger Lise Bidstrup. ✖

Vi bringer fjerde og sidste afsnit i Forfatterens exofiktive føljeton om digteren og lægen Emil Aarestrup. **Rasmus Hastrup** har modtaget stafetten af Kristian Himmelstrup, som skrev det foregående kapitel.

Den sanselige melankoliker

Kapitel 4

AF RASMUS HASTRUP

Mørke

Skumringen lægger sig som aske, som røgfarget kvarts over den odenseanske sommer. En fedtet, lummer brise smyger sig ind gennem det åbne vindue og aflejrer sig på den sorte lædertaske, der står på bordet under vinduet. Instrumenter af metal ligger lemfældigt henkastet i tasken, en tilstand, som for kun få år siden havde været utilladelig for ejermanden, en ærværdig stiftsfysikus.

På sengen længere inde i rummet ligger denne mand, delvist afklædt. En stuepige har hjulpet ham, men han verfedede hende væk i et anfald af pludselig irritation. Endnu en gang har han været nødsaget til at melde afbud til et middags-selskab; han formår ikke at mønstre den energi, der kræves for at deltage i en sådan soiré. Han håber, at han er savnet, at de øvrige gæster grangiveligt længes efter hans skarpe iagttagelses-

evne og lebendige responser. Nu ligger han halvt slumrende, med indvolde i oprør efter kun et beskeden stykke postej og ganske få glas vin. Ord dukker glimtvis frem i hans hjerne, for straks at forsvinde igen, opløst i dansende skyer af støv.

Hvad var det, den morsomme Kierkegaard havde benævnt sin klub af afdøde? Åh jo – sympanekromenoi. Et broderskab af skriven-de, der i så grundlæggende grad keder sig ved det borgerlige livs restriktioner, at alt, hvad der frembringes af skriftlige vidnesbyrd, kategoriseres som posthumt. En kluklatter forbereder sig på at bevæge sig op forbi solar plexus og ud gennem halsen, gennem læbernes leverfarvede gardin, men opgiver, endnu før den får iført sig lyd. Han husker deres spadsereture rundt i hovedstaden, husker, hvordan deres skridt efterhånden faldt i takt trods deres endog meget forskellige fysiske størrelse, at disse synkroniske skridt virkede som pousserende for tanker såvel

som konversation. Den gode Kierkegaard havde talt om modsætningen mellem det æstetiske og det etiske liv. Men er han, manden i sengen, hr. Emil, ikke netop hverken enten eller, men både og? På samme tid lyrisk levemand og den objektive videnskabs bannerfører? Han ville ønske, at han mægtede at tænke tanken til ende.

Burde man forfatte et brev? Hvorfor egentlig? Og til hvem – urtekræmmer Petersen igen? Han evner end ikke at forsøge at rejse sig og række ud efter pennen på den lille skrivepult. Afstanden føles uoverstigelig. Han føler en abnorm tyngde i hele legemet, sågar i sjælen. Et blytæppe indhyller ham ganske, holdt på plads af kedsomhedsdæmoner. Hvem kunne ane, at rastløshed kunne veje så meget?

Ord. Altets bestanddele. Det kan man i hvert fald mene. Kroppen består af ord, en tekst er et korpus af ord; ergo kan der sættes lighedstegn mellem krop og tekst. Muligvis slet ikke. Men har lægegerningen ikke ideligt mindet ham om, at menneskers legemlige lidelser kun kan anskueliggøres og belyses med ord, med sprog? Har han ikke nydt sprogets kraft til at klarlægge for patienterne deres somatiske sammenbrud?

Men hvad stiller man op, når ord ikke længe slår til? Når døden indtræffer, dette endeløse, evindelige øde, kastes man bort i et mørke, der ganske undviger menneskenes sprog. Ofte har han endvidere oplevet, at de efterladtes sorg ligeledes er for stor, for kvalfuld til ord. Spørgsmål, spørgsmål, spørgsmål, klæbrigt mosevand, hvor svarene stikker op som forræderisk bævrende tuer.

Den svære mand vender sig om på siden, forsøger at finde sig til rette, men lummerheden har taget bo i lagenet, har hånlige fået det til at krølle ubekvemt. Lummerheden ledsages af al-

der og får samtidig aldringen til at øge hastigheden; den trykker ham ublidt på milten, binder sære knob på hans tarme, fylder lufrøret med fugt og phlegma og hyller hans hjerne i tussmørkedis.

Hvad vil det sige at ældes? Er det ikke blot en gradvis afståelse af raskhed, en erstatning af glæde med smerte? I så fald begynder aldringen straks fra fødslen, om end bevidstheden herom næppe indtræffer, før man har nået voksenalderen. Det første møde med verden er smerteligt; således må det være at blive konfronteret med kulde og skarpt lys, hvor man førhen har været vant til sagte, mygt vuggende mørke. For hvert leveår støder nye defekter og skrøbeligheder til, til man ender som sjusket masse af minusser.

En fugl sætter sig til at synge i nærheden. En solsolt, antageligvis. Dens tilsyneladende sorgløshed i den tiltagende dunkelhed – helt mørkt bliver det kun ganske kortvarigt – fortrænger ordene i hans hjerne og erstatter dem med billeder. Han ser for sig det irrede spir på kirken i Nysted. Huset i Adelgade. Aalholm Slot og grevefamilien, hvis små og store skavanker han efter bedste evne tog sig af. Dog formåede han ikke at redde den søde, rosenkindede komtesse Amalie Raben, hans muse. Hun var et væld af åndrige samtaler, mens Caroline virkede så ideligt tynget af graviditeter. Manden i sengen rynker panden. Han forstår det ikke. Hvordan kan det være så tyngende at sætte nyt liv i verden? Det burde være en kilde til stor lykke således at videreføre slægten, videreføre selve livet. Han har selv betragtet børneflokkene med en vis stolthed, om ikke andet så fordi de står som selve symbolet på hans fortsatte virilitet. Han prøver at vende sig, at finde en mere komfortabel stilling. Kanhænde at Caroline oplevede tilsvarende krops-

En fugl sætter sig til at synge i nærheden.

En solsort, antageligvis.

Dens tilsyneladende sorgløshed i den tiltagende dunkelhed

– helt mørkt bliver det kun ganske kortvarigt –

fortrænger ordene i hans hjerne og erstatter dem med billeder.

lige gener, at også hun havde det, som om fasanpostej og Moselvin æltede rundt i hendes indre og kappedes om en alt for beskeden plads. Det er vel en tanke værd, men igen fattes han energien til at gå videre med den.

Han ville ønske, at han kunne se blomsterne langs muren. Morgenfrue, løvetand, selv nødderne savner han, med deres hidsige toksiner og undseelige blågrønne blomster. Lige nu ville han med kyshånd tage imod mavedråber, brystdråber, urteudtræk, snart sagt hvad som helst, som muligvis ville kunne lindre og bringe fred til hans martrede indvolde.

Andre navne dukker nu op som dansende lygtemænd i mandens hede hjerne og forsøger at lokke ham – til hvad? Hvorfor? Har han feber? Har en eller anden ukendt sot fået tag i ham? Manden gennemgår en liste over kendte sygdomme i hovedet. Ingen passer nøjagtigt til hans mange sære symptomer. Navne. Luise, som han forførte. Caroline, hans kære hustru gennem snart tredive år. København, denne kimære; denne livfulde, lastefulde højborg for kunst og kultur, hvor ens skæbne ej længere var helt ens egen. Nysted, det paradys, hvorfra han måtte forvise sig selv, da det viste sig, at træerne havde torne skjult blandt de læskende frug-

ter. Det skulle have været den evindelige forelskelses paradys. Men. Altid har der været et Men som en spagfærdig, af statur ganske lille, men dog vilter følgesvend.

”Kærligheden kan ikke bestå uden en evig gentagen forelskelse; det væsen, man vedvarende skal elske, må under alle livets nye påvirkninger vise ny elskværdighed, må i sit indre eje en utømmelig kilde af skønhed.” Havde han skrevet det i et brev, eller ville han nu blot ønske, at han havde gjort det? Hvorfor havde Caroline dog ikke forstået det? Måske var sagen snarere, at hun havde forstået det alt for godt. Men var det alligevel en fejl at vælge Sakskeby som ny hjemby? Måske. Måske ikke.

Hvad fanden er der med den madras? Man skulle tro, den var stoppet med roer og ikke fjer. Fanden stå i det. Mennesket har betvunget mørket og bortvist overtroens mørkevæsner med lamper og anden form for oplysning, men alligevel skal man kæmpe med et så eklatant legemligt ubehag. Manden mærker sveddråber pible ned langs ribbenene som små snegledyr.

Er vi mere end bobler i bækken? Næppe. Erindringen om denne linje bibringer ham glæde og bitterhed i nogenlunde egale kvanta. Måske skulle man have gjort mere ved digtningen, må-

ske skulle man have villet det mere. For hvilket aftryk efterlader vi os her i verden, når vi ikke er her længere? Hvad huskes vi for, i det omfang vi overhovedet huskes? Mon ikke de fleste er ganske ligeglade med, om de bliver husket. Han misunder dem. Tænk, hvis man kunne nøjes med at udføre sin daglige dont og fare heden, når tiden var inde, uden at bekymre sig om, hvad eftertiden måtte mene.

Men poesien lever videre, ofte længe efter at ordenes ophavsmand er borte. Det er vel netop gennem sproget, man kan sikre sig en form for udødelighed, om ikke andet så fordi de kommende generationer må og skal bruge sproget for at omtale én. Havde det ikke været formålstjenligt, om man selv havde efterladt mere sprog, en brønd af digterisk drømmeri, hvorfra de kunne hente materialer til ens udødelighed, hvorfra de kunne citere, bruge ord, man selv havde frembragt, til at holde én flydende oven over glemslens sortplumrede vande.

Hans hjerte galopperer. Ikke som en forårsmunter hingst, men som en skræmt hjort, der fordrives fra græsningen ved skovbrynet af ukendte farer.

Usikkerheden tager mørket til sig, svøber det om sig og skaber en tæthed, som synes at udøve et kraftigt pres mod hans lunger. Som ung mand havde han tænkt sig lidenskaben som uendelig, men nu må denne uendelighed alligevel afsnubbes. Lidenskab virker netop nu ikke mindre fjern end den måne, han aner lige oven for vinduesrammen. Han ser for sit indre øje altings slutning som et mørkt lysende punkt i en horisont, der nærmer sig med fortvivlende hast. Punktet har visse ligheder med et foster. Eller en hjerne. Det udvikler vinger, store sorte vinger. For enden af hver vinge sidder fjer, og for enden af hver fjer er der fingre, som borer sig ned i svælget på ham. Han udstøder et næppe hørligt gisp. Mørket bliver totalt. ✖

*“Kærligheden kan ikke bestå uden en evig gentagen forelskelse;
det væsen, man vedvarende skal elske, må under alle livets nye
påvirkninger vise ny elskværdighed, må i sit indre øje
en utømmelig kilde af skønhed.”*

Her slutter føljetonen om Emil Aarestrup.

✖ *Find kapitel 1, 'Bobler i Nyhavn' af Sally Altschuler, i Forfatteren #4, 2022.*

✖ *Kapitel 2, 'Rosenøre' af Cindy Lynn Brown, i Forfatteren #1, 2023.*

✖ *Kapitel 3, 'En middag' af Kristian Himmelstrup, i Forfatteren #2, 2023.*

AI: Det bagageløse sprog findes ikke

Hvor intelligent er kunstig intelligens? Vil den gøre ord- og sprogfolket arbejdsløse? Litterær oversætter **Signe Lyng** har brugt en del af sin sommer på at undersøge og reflektere over ”kunstig intelligens”, og hun er nået frem til, at der altid vil være efterspørgsel på mennesker, der forstår at kommunikere. Men maskinerne vil – som altid – presse honorarerne, forudser hun.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Kunstig intelligens spørger overalt i bogbranchen, hvor illustratører, forfattere og oversættere færdes – bliver vi overflødige, arbejdsløse, udkonkurreret? Hvad vil det betyde for sproget, litteraturen, kulturen?

”Det er så et stort område, og konsekvenserne er uoverskuelige,” siger litterær oversætter Signe Lyng.

Hun er ikke maskinstormer, men som oversætter har hun gennem flere år været opmærksom på risikoen for, at automatiserede maskinoversættelser blander sig negativt inden for hendes fag og aflønning. I løbet af denne sommer satte hun sig for at følge og undersøge den såkaldte kunstige intelligens og dens mulige indflydelse på litteraturen generelt og oversættelse i særdeleshed. Næsten dagligt har hun delt sine betragtninger og analyser på Facebook.

”Som oversætter er jeg skrivende, et tekstmenneske, ligesom en forfatter, men der er for-

skel på vores interesser – de er ikke nødvendigvis fælles. Jeg kender flere forfattere, som ser optimistisk på kunstig intelligens, som anser det for at være et spændende værktøj, en hjælp og inspiration i deres arbejde som kreative mennesker. Men som oversætter ser jeg det hverken som kreativt eller en hjælp at få en maskine til at oversætte, fordi det gør mig til en slags assistent for maskinen. Jeg skal efterfølgende læse, rette og redigere teksten og det giver mig en redaktørrolle, som jeg ikke finder hverken spændende eller skabende,” siger Signe Lyng og tilføjer: ”Hvis jeg var forfatter og skulle oversættes til andre sprog, ville jeg være bekymret for at blive maskinoversat, selv med den bedste redaktør i verden.”

Sproglig påvirkning

Indtil videre er chatbotter hovedsagelig fodret med engelsksprogede tekster, og Signe Lyng har blandt andet gennemgået en tekst oversat fra svensk til dansk og sandsynliggjort, at den er oversat via engelsk – altså fra svensk til engelsk og derefter til dansk. Engelsk påvirker al-

lerede det danske sprog, og det er uundgåeligt, at det vil blive yderligere ændret og påvirket af kunstig intelligens, mener Signe Lyng.

”Vi kan allerede se det, f.eks. på skilte med korte opfordringer i det offentlige rum: ’Venligst lad være med at ...’, det er en afsmitning fra engelsk, hvor man jo siger ’Please don’t...’. På dansk har vi en anden ordstilling, hvor det hedder ’Lad venligst ...’, siger hun.

Det er også uundgåeligt, at kunstig intelligens vil påvirke litteraturen, mener hun, men ikke al litteratur, kun den, hvor kvalitet i forvejen ikke er i højsædet. Høj kvalitetslitteratur passer ikke sammen med kunstig intelligens.

”Kunstig intelligens arbejder med mønstergenkendelse og statistik, den danner forståelige sætninger ud fra de tekster, der er til rådighed. Og resultatet er et fladt og upersonligt sprog.”

Ord og sprog er farvet af den kultur, de er rundet og dannet af, en forfatter skriver ind i sin kultur med underforstået viden, fælles erfaringer og historie, som giver konteksten.

”Alt det får maskinen ikke med. Den ser så at sige sproget som bagageløst, men det bagageløse sprog findes ikke,” siger oversætteren.

Kunstig intelligens forudsætter adgang til enorme mængder data, tekster, bøger, artikler, afhandlinger, portrætter – og til det bruger udviklerne bl.a. e-bøger og andre kreative tekster, også danske værker, som er omfattet af ophavsretslovgivningen. Det er selvfølgelig ulovligt, og Rettighedsalliancen har, bl.a. på vegne af Dansk Forfatterforening, kæmpet for at få stoppet adgangen til en samling på op mod 200.000 e-bøger, som stammer fra en ulovlig tysk fildelingstjeneste. Det lykkedes i juli at få fjernet adgangen til den ulovlige tjeneste. Der foregår en kamp mod ulovlig udnyttelse, som rettighedshavere fra hele verden kæmper i øjeblikket.

Samtale med en computer

Faglitterære forfattere kan fortælle om AI-generede tekster fulde af faktuelle fejl og kildehenvisninger til videnskabelige artikler, som ikke

*
**

*På chatbotten stiller vi spørgsmål
og får svar og bliver dermed
inviteret ind i sådan
et pseudopersonligt rum.
Det gammeldags
kommandosprog (...) er
blevet til en personlig samtale.*

Signe Lyng, litterær oversætter

findes. Og mange, som har bedt ChatGPT fortælle om sig selv eller en kollega, kan konstatere, at den omgås sandheden på ret lemfædig vis. Så hvor intelligent er kunstig intelligens egentlig?

”Ja, den markedsføringsmedarbejder, eller hvem det nu er, som fandt på at kalde det ’artificial intelligence’, burde have en pris! Det er genialt, med ordet ’intelligens’ er sproget taget som gidsel, vi lader os narre, fordi det er noget menneskeligt, personligt. På chatbotten stiller vi spørgsmål og får svar og bliver dermed inviteret ind i sådan et pseudopersonligt rum. Det gammeldags kommandosprog, som var lange koder med x, y og k, er blevet til en personlig samtale. Og chatbottens sprog er belærende, men også lidt sødladent og underdanigt, og hvis den ikke ved det, så svarer den ofte alligevel. Så selvom den er genial i cancerforskning til at kondensere enorme datasæt og finde mønstre, så skal der alligevel et menneske til for at tjekke, om det er korrekt.” ✖

Lyrikerne har fået ordet i Frit Rum – og de har valgt i korte, poetiske teser at formidle ”noget om poesi eller om at være digter, som mange ikke ved”.

frit rum

Digtet er et hittegodskontor.

Poesi opstår i løgets uendelige centrum.

Poesien kan skærme værdighedens fugle og give kritikken af Magten nyt håb.

Digtet er på en gang og indimellem både ord, tid, rytme, lyd, tanke, form og billede.

Digtning som modsprog er en ongoing proces, digtere og læsere må indgå i igen og igen.

Gode digte opløser det, de siger, i en ny betydning.

Ikke alt, der er vigtigt for digteren, har betydning for digtene.

Fremtidsdigte er svære, fordi menneskehjernen svært forstår tid.

Digtet er ikke digteren, på samme måde som maleriet ikke er maleren.

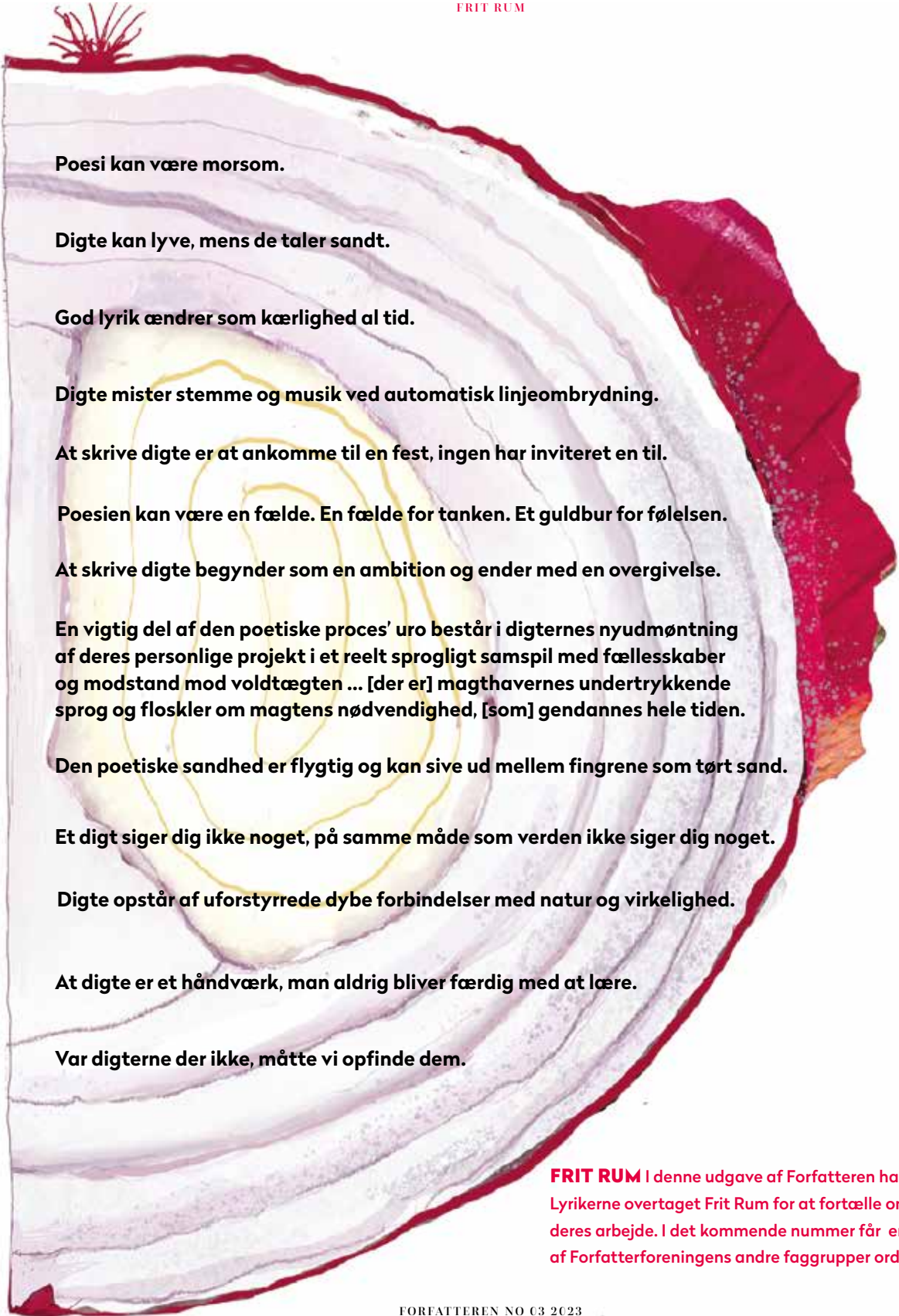
At digte er som at vågne og tænke over, hvordan man faldt i søvn.

Digtet skildrer den ydre verdens indre betydning.

Poesi er ikke en ting, men en vej.

AF CINDY LYNN BROWN,
ERIK TRIGGER,
JESPER RUGÅRD JENSEN,
THORVALD BERTELSEN,
THORE BJØRNVIG,
PIA DELEURAN,
KENNETH KRABAT,
IRENE SIDENIUS OG
HANS ERIK RASMUSSEN

ILLUSTRATION
LILLIAN BRØGGER

Poesi kan være morsom.

Digte kan lyve, mens de taler sandt.

God lyrik ændrer som kærlighed al tid.

Digte mister stemme og musik ved automatisk linjeombrydning.

At skrive digte er at ankomme til en fest, ingen har inviteret en til.

Poesien kan være en fælde. En fælde for tanken. Et guldbur for følelsen.

At skrive digte begynder som en ambition og ender med en overgivelse.

En vigtig del af den poetiske proces' uro består i digternes nyudmøntning af deres personlige projekt i et reelt sprogligt samspil med fællesskaber og modstand mod voldtægten ... [der er] magthavernes undertrykkende sprog og floskler om magtens nødvendighed, [som] gendannes hele tiden.

Den poetiske sandhed er flygtig og kan sive ud mellem fingrene som tørt sand.

Et digt siger dig ikke noget, på samme måde som verden ikke siger dig noget.

Digte opstår af uforstyrrede dybe forbindelser med natur og virkelighed.

At digte er et håndværk, man aldrig bliver færdig med at lære.

Var digterne der ikke, måtte vi opfinde dem.

FRIT RUM I denne udgave af Forfatteren har Lyrikerne overtaget Frit Rum for at fortælle om deres arbejde. I det kommende nummer får en af Forfatterforeningens andre faggrupper ordet.

Den omvendte *Vilde Svaner* – om retten til at fortælle sin egen historie

Dette er anden del af forfatter **Xinxin Ren Gudbjörnsson**s fortælling om at skrive sin kombinerede kogebog og slægtshistorie fra Kina. Hendes familiehistorie adskiller sig fra de forestillinger, mange i den vestlige verden gør sig om Kina under kommunismen og Kulturrevolutionen – og derfor var det ikke helt let at få bogen antaget.

AF XINXIN REN GUDBJÖRNSSON

Da Gads Forlag informerede mig om, at de ville udgive min bog *Smagen af Kina, en mad- og slægtshistorie*, var det faktisk en stor overraskelse for mig. Gennem syv år havde jeg kontaktet et utal af forlag for at udgive min slægtshistorie. De fleste reagerede med interesse i begyndelsen, men en nærmere snak resulterede desværre i, at de gerne ville ændre væsentlige historier i bogen, ændringer, som jeg af gode grunde ikke kan være med til.

Min bog er en slægtshistorie med udgangspunkt i mad og dermed en dyr produktion med mange billeder og krævende grafisk opsætning. Derfor var det naturligt, at mange små forlag måtte takke nej til bogen. Men de mellemstore og store forlag, jeg har talt med om bogen, havde et andet og stort problem med min fortælling. Efter deres mening ligger min familiehistorie meget langt væk fra alle andre fortællinger, man har hørt fra Kina.

De fleste kinesiske familiefortællinger, man kan læse i Vesten, handler om familier, som mistede alt under kommunismen. Familier, som led og stadig lider, dominerer fortællinger fra Kina. Den måske mest kendte slægtsroman fra Kina er *Vilde Svaner*, hvor en velhavende og magtfuld familie mistede alt under kommunismen. I *Vilde Svaner* er alle familiemedlemmer moralsk overlegne mennesker, som alle led under Kulturrevolutionen og generelt under kommunismen. Min slægtsroman er på mange måder en omvendt *Vilde Svaner*. Min familie var en fattig bondefamilie, som fik uddannelse, bedre økonomi og velstand under kommunismen.

Kulturrevolutionen

Flere forlag havde især problemer med min familiehistorie under Kulturrevolutionen (1966-1976), da de kunne læse, at kun tre personer i min store familie blev forfulgt og fængslet, så de spurgte, om jeg kunne tilføje flere lidelseshistorier. Men faktisk var det usædvanligt, at der overhovedet var familiemedlemmer, som

Xinxin og farmor

blev fængslet under Kulturrevolutionen, da størstedelen af Kinas befolkning var bønder, og det som regel var klassefjender fra borgerskabet og kommunistpartiets egne topfolk, som endte i fængsler. Det er derfor meget mere usædvanligt, at man havde familie, der blev fængslet under Kulturrevolutionen, end at man ikke havde det. Det er selektive fortællinger og udgivelser i Vesten, der giver et forvrænget billede af, at alle led under Kulturrevolutionen. Mange danskere har i tidens løb også spurgt mig, hvorfor man sendte de intellektuelle ud på landet til hårdt arbejde under Kulturrevolutionen. Mit svar var, at alle unge mennesker blev sendt til hårdt arbejde på landet, men det var kun de intellektuelle, som skrev romaner om det.

En uønsket historie

I mine samtaler og forhandlinger med forlagene ville de gerne påvirke mig til at skrive en bog, som levede op til de forestillinger, de havde om Kina. At en familie blev rigere og bedre uddannet pga. kommunismen, var derfor

en uønsket historie, selvom det er den historie, der fandt sted for flertallet af Kinas befolkning. Før kommunismen var 90-95 procent af Kinas befolkning analfabeter, i dag er det under fem procent.

Heller ikke mine fortællinger fra kolonitiden var forlagene meget for. De fortalte mig, at historier om europæiske koloniherrers ugeringer i Kina var et følsomt emne, som de gerne ville have udeladt i min bog. Det kunne jeg desværre ikke være med til. For hvis jeg undlod at fortælle om kolonitiden, ville man som læser ikke kunne forstå, hvorfor kinesere valgte at melde sig ind i den kommunistiske oprørshær for at kæmpe imod den kolonivene nationale regering.

Hvordan skulle læserne så forstå, hvorfor min oldefars to sønner meldte sig til den kommunistiske hær i 1930'erne, og de dermed blev anset for at være terrorister?

Jeg mener, at min bog nu har fundet en fin balance. Den tager både hensyn til de måske lidt ubehagelige følelser, som koloniherrernes efter-

*
**

... det er ikke forkert at sige, at min oldefar var en af de førende chiliavlere i Sichuan. Og jeg vil nu påtage mig den livsopgave at gøre chili stort i Danmark.

Xinxin Ren Gudbjörnsson

kommere måtte have, og til min og min families ret og privilegie til at fortælle vores egne historier, sådan som de huskes og fortælles i familien. Jeg behøver ikke at fortælle om alt det, de vestlige kolonimagter foretog sig i Kina, eller fortælle detaljeret om Danmarks unfair trade med Kina under kolonitiden – det er der allerede skrevet og udgivet mange bøger om.

En fanatisk madfamilie

Når jeg skriver en slægtsroman, der strækker sig over de seneste 100 år, måske det mest turbulente århundrede i Kinas historie, kan jeg ikke undlade at skrive om, hvordan min familie oplevede Kinas historie. For selvom mange har stærke meninger om Kina, er der meget få i Vesten, som kender Kinas historie. Der er mange versioner af historien, og derfor har jeg valgt de versioner, som nationalister, kommunister og kolonimagter er enige om. I nogle tilfælde har jeg skrevet flere versioner. Det kan godt være, at nogle læsere vil finde det pudsigt. Men som teolog er det helt naturligt, at der er flere evangelier, og som handelsuddannet mener jeg, at man bør kende flere sider af samme sag. Jeg mener, at det er den bedste måde, læsere kan tage stilling på, hvis de altså gerne vil tage stilling. I Danmark

vil man jo meget gerne tage stilling, have holdninger og meninger om de gode og onde. I Kina tænker man ikke så binært, da man f.eks. ikke mener, at der findes gode og onde lande, kun lande, der er venner med Kina lige nu, og lande, der ikke er venner med Kina lige nu.

På mange måder var det svært at vælge, hvilke historier der skulle med i bogen, og hvor meget jeg skulle uddybe dem. Jeg vil faktisk kunne skrive en bog om alle i min familie, for nogle måske endda flere bøger. Men jeg har taget udgangspunkt i maden og har derfor lagt vægt på de fortællinger, der har tætte forbindelser med familiens madkultur og holdning til mad.

Generelt går kinesere mere op i mad end danskere, men min familie er helt fanatisk, når det kommer til mad, og det ville jeg gerne skrive om. Det er vigtigt for mig at skrive historierne, sådan som de er fortalt. I modsætning til familien i *Vilde Svaner* er min familie ikke moralsk overlegen, opofrende eller usædvanlig gode mennesker. Min grandonkel har fortalt, at da kommunisterne – som altså blev regnet for at være terrorister dengang – proklamerede, at de ville ”befri hele verdens proletariat”, tænkte han straks, at han da godt kunne tænke sig at se verden. Så han meldte sig til den kommunistiske ophørshær på stedet. Det var på ingen måde helt mod, frelserkompleks eller ideologi, der motiverede ham til at blive kommunist og kæmpe i den kommunistiske hær. Han havde bare ikke lyst til at leve og dø som bonde.

Chili – den skønne råvare

Da min oldefar flyttede til Sichuan, var chili ikke specielt populært i provinsen. Han havde en drøm om at gøre chili stort i Sichuan og dyrkede mange chilisorter og solgte planter og chiliprodukter. I dag må man sige, at det er lykkedes for ham, for Sichuan er nu kendt for at være en stor chilispisende provins.

Selvfølgelig var han ikke en enmandshær, der helt alene gjorde chili stort, men det var hans livsopgave at arbejde med chili, og der var sikkert mange andre i Sichuan, som tænkte og

Xinxins oldefar og oldemor.

gjorde det samme som ham. Man det er ikke forkert at sige, at min oldefar var en af de førende chiliavlere i Sichuan. Og jeg vil nu påtage mig den livsopgave at gøre chili stort i Danmark. Der er nemlig mange misforståelser om chili, som jeg gerne vil belyse. F.eks. tror mange danskere, at jeg må kunne tåle meget chili, da jeg er fra Sichuan. Men chili skal ikke tåles, den skal løfte en ret, så man stadig kan værdsætte råvarerne, samspil og balance i en ret. Jeg er meget imod den tivolisering af chili, hvor mange Sichuan-retter laves i cirkusversionen, der overdrynges med chiliolie og sichuanpeber. Chiliværdsættelse er en stor del af mit budskab,

hvor man ikke må misbruge den skønne råvare og forulempe smagsløgene.

Smagen af Kina er min fortælling – jeg har kæmpet for retten til at fortælle min egen historie, og derfor er det alt andet end en objektiv bog. Der er dog én ting, som er objektiv i bogen:

Min farmor er objektivt set den bedste farmor i verden.

Bogen er derfor dedikeret til hende, som tak for hendes kærlighed og pleje, hendes livsvisdom og styrke, som vi alle i familien har nydt godt af, selv efter hendes bortgang. Bogen er min kærlighedserklæring til kinesisk mad og det kinesiske folk. ✨

XINXIN REN GUDDJÖRNSSON er født i 1978 i Kina og kom til Danmark i 1991. Hun skriver faglitteratur og skønlitteratur, og udgiver både i Kina og i Danmark. Hun har en kandidatgrad i kommunikation fra CBS og en master i teologi fra Københavns Universitet.

En tegnet reportage

Urban sketchere er et internationalt fællesskab af tegnere, som holder af at finde et roligt sted udendørs i byen og tegne deres omgivelser. De tegner alene eller sammen i grupper. Illustrator **Tomas Björnsson** er urban sketcher, og vi fulgte ham en eftermiddag.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Som illustratør har Tomas Björnsson travle arbejdsdage med en lang række kunder – magasiner og blade, forlag, organisationer og virksomheder. Og når han holder fri og skal slappe af – ja, så griber han pen, skitsebog og akvarelfarver, travler ud og finder et interessant hus, en baggård med karakter, en forfalden fabrik. Og tegner. Alene eller gerne i selskab med andre tegnere, professionelle såvel som amatører. Han er urban sketcher.

Urban Sketchers er et internationalt fællesskab af kunstnere og tegneinteresserede – det er meget uformelt og uforpligtende, men det er tegnere, som *on location* laver tegnede reportager fra deres egen by eller byer, de besøger.

I dag følger Forfatterens udsendte i hælene på Tomas Björnsson, som har udset sig en interessant lokation bag Valby Langgade til dagens tegnereportage: en baggård, hvor der er udsigt til gule gavle, graffiti og en for længst forladt café. Vi sætter os på en bænk, og han finder sit grej frem.

”Jeg slapper af og tømmer hovedet for tanker, når jeg sidder og tegner et sted som her. Det minder mig om, hvorfor jeg er tegner, og det var med til at give mig tegneglæden tilbage, da jeg havde en krise for 15 år siden, hvor jeg mistede gejsten. At gå ud og tegne med pen og en skitsebog, det er jo helt dogmeagtigt, og det gav mig glæden tilbage,” fortæller Tomas Björnsson.

Han begynder at skitse i sin bog med akvarelpapir (”papiret skal være nogenlunde glat og skal kunne tage akvarelfarven – men det er stregen, der gør det for mig”), først med løse streger for at få proportioner og perspektiv på plads – det skal ligne, man skal kunne genkende det, men han går ikke op i 100 procents korrekthed. En del af dogmet for urban sketchers er, at de dokumenterer deres omgivelser, og tegningerne er en registrering af tid og sted.

”Indtil for 15 år siden lavede jeg alle mine illustrationer som malerier med akrylmaling på hårde plader af presset papir. Det var tidskrævende, og det blev også meget kedeligt. Jeg kedede mig så meget, at jeg begyndte at stille mig selv spørgsmålet: Hvorfor gør du det her?! Jeg stop-

pede med at male, overvejede helt at skifte spor, og mens jeg overvejede, gik jeg ud og tegnede,” fortæller Tomas Björnsson.

Han skiftede ikke spor, men teknik.

✳

Motivet er nu løst skitseret, og så tegner han det op med sorte konturstreger, som han elsker. Når en sketcher vil mødes, slår vedkommende et mødested op på Facebook (Urban Sketchers Copenhagen), og når folk møder op, fortæller indbyderen lidt om stedet. Tegnerne finder en plads rundtomkring, tegner en times tid, mødes og ser på hinandens tegninger og går hver til sit igen, fuldender tegningen og mødes igen, diskuterer dagens arbejde og drikker måske en kop kaffe eller en øl.

”Det er sjovt at se, hvor forskelligt vi fortolker det samme område,” siger Tomas Björnsson. Deltagerne er som regel en broget flok, professionelle illustratører, kunstnere og amatører, turister og udenlandske studerende. Tomas Björnsson mødes også sommetider med sin gode kollega Peter Hermann, og de tager ud og tegner sammen.

”Jeg elsker at tegne huse, men det gider han ikke. Han vil tegne mennesker, og så sætter vi os f.eks. på Hovedbanegården, hvor der kommer mange forskellige typer mennesker. Eller på en af de store kædecafeer, hvor man kan få et rigtig godt kig på folk, der er optaget af deres skærme.”

✳

Nu skal tegningen farvelægges, og det bærbare akvarelsæt kommer frem. Den lille palet med indbygget vandkop slås ud, og låg og sider tjener som ben, så den kan stå eller klemmes fast om et lår.

Tomas Björnsson lægger den gule farve på. Uh, kanterne skal være skarpe, ikke noget med at flyde ud over konturstregerne. Det begynder at regne en lille smule, det huer ikke illustratoren. Akvarelmaling og regndråber passer ikke sammen, bare fugten i luften kan gøre akvarelfarvelægningen svær. Men han redder den, regndråberne bliver integreret i farven og tegningen. Der går et par minutter, før farverne er tørre. ✳

✳

Tomas Björnsson fortæller, at han for nogle år siden var i Amsterdam til et internationalt *urban sketchers-symposium*, som afholdes en gang årligt et sted i verden. Tomas Björnsson og flere tusinde andre tegnere var draget til Amsterdam, og hver dag travede de rundt i byen i mindre grupper, fandt steder at slå sig ned og tegne.

”Det var en sjov uge,” siger han.

Så er tegningen tør. Se skitsen og den færdige her...

To forfattere om at skifte genre

En forfattersamtale: Forfatter Anette Ellegaard har opsøgt sin kollega Sarah Engell for at tale om skiftet fra at skrive børne- og ungdomsbøger til at skrive krimi- og spændingsromaner til voksne.

AF ANETTE ELLEGAARD

Opvaskemaskinen brummer i baggrunden, da jeg sætter mig i den store, grå sofa i Sarah Engells stue. Det er fredag eftermiddag, og vi er to forfattere med hvert sit niveau af succes, men med det tilfælles, at vi

begge har udgivet en krimi efter i flere år at have skrevet til børn og unge. Sarah betragtes som en af de stærkeste stemmer inden for YA og har vundet priser for netop den del af sit forfatter-skab. Selv har jeg haft en lidt mere ydmyg karriere, som bortset fra en ungdomsroman og en selvhjælpsbog primært tæller en række letlæsningsbøger. Jeg er nysgerrig på, hvad der i 2021 fik Sarah til pludselig at springe ud med en roman for voksne, *Den kinesiske tvilling*.

”Faktisk udgav jeg allerede en spændingsbog for voksne i 2012. Og i 2011 udgav jeg også en voksenroman, dog ikke i spændingsgenren. Der skete bare ikke så meget, og da jeg havde mere medvind med ungdomsbøgerne, var det oplagt at gå videre i den retning. Så det føles ikke rigtig som et spring, mere som at jeg har skiftet lidt frem og tilbage.”

Jeg nikker. Det er den samme oplevelse, jeg

har. Min krimi, *Adams offer*, har været mange år undervejs, og hjemme i skrivebordsskuffen ligger yderligere fem voksenmanuskripter. Jeg har aldrig tænkt på mig selv som ”børnebogsforfatter,” bare skrevet de historier, der meldte sig. Nogle gange passede de til ét publikum, andre gange til et andet.

Arbejdsprocessen

”Synes du, det er anderledes at skrive til voksne end til børn?” spørger jeg, da Sarah har skænket vand op til mig i et fint, ciseleret glas.

Hun tænker sig om.

”Grundarbejdet er det samme,” siger hun så, ”det handler om at få et narrativ til at hænge sammen, opbygge et spændende persongalleri og finde den rigtige fortælleform. Problemerne er også de samme. Pludselig er der noget, der ikke spiller, midten bliver for langtrukket osv. Men det er anderledes, fordi jeg samarbejder med andre folk: en anden redaktør, en anden marketingafdeling, andre anmeldere, bloggere og læsere.”

”Jeg skriver letlæsningsbøger for Alinea,” fortæller jeg hende, ”og min krimi er udkommet på et andet forlag, SuperLux. Jeg skal jonglere mellem to meget forskellige forlag og tre forskellige redaktører. Mens Alinea sørger for at sælge børne-

Sarah Engell har skrevet flere bøger for børn, unge og voksne – det kan være lidt kompliceret at røre i flere gryder ad gangen, mener hun.

Anette Ellegaard skriver børnebøger under eget navn, men når hun skriver for voksne, er det under navnet Anett Elga.

Foto: Simon Klein-Knudsen

bøgerne til skoler og biblioteker, så har jeg selv skullet få min krimi ud over rampen.”

”Så for dig er der måske en endnu større forskel?”

”Det tror jeg. Jeg synes også, at skriveprocessen har været anderledes. Mine børnebøger er alle skrevet i nutid og med jegfortæller, mens jeg har valgt at skrive *Adams offer* i datid og at følge tre personer med hver deres synsvinkel. Det krævede en stor omstilling og mange omskrivningsforsøg at finde den rigtige tone.”

”Men tror du ikke, det ville have været lige så svært, hvis du havde valgt den samme form til en ungdomsbog eller børnebog?” spørger Sarah og løfter sit glas op fra bordet.

Jeg bider mig i læben:

”Måske handler det også om, at min krimi er på 452 sider. Det tager bare uendelig meget længere tid at skrive sådan en omgang end en letlæsningsbog på 40 sider. Desuden er karaktererne også mere komplekse, så man sidder utrolig længe alene med sit manus. Det har helt klart følt som en meget mere ensom proces.”

Sarah nikker.

”Ja, der er virkelig langt hen til guleroden. Nu har jeg så også skrevet ret lange og komplekse ungdomsbøger, så jeg tror ikke, at springet har følt lige så stort for mig. Jeg har faktisk haft ungdomsbøger, som jeg syntes, det var sværere at skrive end krimien, og som også har taget længere tid.”

Hun sætter glasset fra sig på bordet.

”Det er i øvrigt en anden forskel på krimi og børne- og ungdomsbøger. Når en krimi er lang, bliver det betragtet som en kvalitet, mens bøger til det unge publikum, særligt dem, der bruges i undervisningen, kan blive fravalgt, hvis de er for omfangsrige. Jeg har sågar oplevet, at forlaget har forsøgt at få mine bøger til at virke tyndere ved at fikle med marginerne og trykke dem på tyndere papir.”

”Så når læseren tager bogen op i hånden, må det ikke føles, som om ’Den her kommer jeg aldrig igennem?’”

”Præcis. Med krimierne er det lige omvendt.

Der er det en fordel, hvis en bog er tyk, fordi krimilæserne godt kan lide at få noget for pengene.”

Genrekonventionerne

Vi får talt os ud i en afkrog, der handler om, hvor dedikerede krimilæserne er, og hvor godt vi begge er blevet taget imod af dem. Sarah havde inden udgivelsen af *Den kinesiske tvilling* troet, at krimimarkedet var overfyldt, og at man ville blive opfattet som én, der maste sig ind til en fest, som allerede var proppet med folk. Men sådan har det ikke været for nogen af os.

”Altså, ikke at det bare er nemt. Man er jo oppe imod nogle virkelig dygtige forfattere, og der er skrevet SÅ mange krimier, at det er svært at være original,” siger Sarah, ”der er det nemmere at være fornyende i ungdoms-genren, hvor jeg oftere støder på et emne, som jeg tænker, ikke er blevet behandlet i dansk ungdomslitteratur endnu.”

Jeg genkender endnu en gang hendes erfaringer. Krimilæserne ved, hvad de vil have. Man må ikke ryste posen for meget, men man må heller ikke være en kopi. Det har været en udfordring for mig at ramme alle de rigtige plotpunkter og samtidig holde fast i min ambition om ikke at gå på kompromis med sproget. Jeg spørger Sarah, om hun har oplevet det samme.

Det har hun:

”Jeg kan egentlig ikke lide, når tingene bliver for skematiske. Omvendt duer det heller ikke at skrive genrelitteratur og være alt for eksperimenterende. I ungdomslitteraturen er der mere frihed til at inddrage metalag, lege med formen og bryde grænser. I krimien er der primært fokus på den gode historie. Der er ikke noget, som nogen skal sidde og analysere på i en dansktime. Jeg har i hvert fald fået redigeret nogle ting væk i min krimi, fordi de mere appellerede til tekstanalyse end til underholdning.”

Vi griner begge to. Det er også en oplevelse, vi har tilfælles, og jeg kommer i tanker om nogle afsnit, som jeg har fået redigeret væk i min bog.

”Det var flot sprog,” forklarer jeg, ”men for langtrukket for en krimilæser.”

”Ja, eller måske for mærkeligt. Sådan har det i hvert fald været for mig. Sådan nogle passager, som jeg bare ved, at en dansklærer i udskoling ville have elsket at dykke ned i.”

Omgivelsernes reaktion

Min krimi, *Adams offer*, er udgivet under pseudonymet *Anet Elga*. Krimiforlaget ønskede at adskille den fra mine børnebøger, der alle er udkommet under mit rigtige navn, Anette Ellegaard. Dels for at forhindre, at folk på Mofibo først skal bladre gennem 13 børnebøger for at finde mine krimier (når der forhåbentlig på et tidspunkt er mere end én), dels for at *rebrande* mig. Dennis Jürgensen blev af forlaget nævnt som eksempel på én, som det har været svært at skifte målgruppe for. At både anmeldere og læsere var længe om at acceptere, at han pludselig skrev for voksne. Jeg vil vide, om Sarah har haft en lignende snak med sit forlag.

”Nej, de har faktisk haft en helt anden tilgang inde på L&R og set det som en fordel, at jeg havde en stor læserskare i forvejen. Men nu har jeg selvfølgelig også mange voksne læsere.” Sarah holder en pause, ”men jeg havde nok selv en frygt for at blive kategoriseret som ’Nu kommer hende ungdomsbog-forfatteren’. På udgivelsesdagen var jeg gæst i *Kulturen* på P1, hvor de gav mig den opgave, at jeg skulle skrive den værst tænkelige anmeldelse af min bog. Det endte med, at jeg svinede mig selv til med, at den var alt for ungdomsagtig.”

”Skete det så i virkeligheden?”

”Overhovedet ikke. Bortset fra at der var en enkelt anmelder, som skrev, at man godt kunne mærke på min bog, at jeg havde skrevet mange fantasybøger for unge.”

”Du har da ikke skrevet fantasybøger?”

”Nej, og derfor ramte det mig heller ikke rigtig. Han havde tydeligvis ikke sat sig ind i mit forfatterskab.”

Det dobbelte arbejdspress

Vi er begge enige om, at en af de største fordele ved at skifte genre er, at man får lov til at prø-

*I ungdomslitteraturen er der mere frihed til at inddrage metalag, lege med formen og bryde grænser.
I krimien er der primært fokus på den gode historie.*

Sarah Engell, forfatter

ve noget nyt, at det er sundt at få rystet posen og skubbet lidt til sine egne grænser. Vi er også enige om, at det er en fordel, at man får adgang til et nyt marked og kommer i kontakt med en anden type læsere. Til gengæld er det rent strategisk nok ikke noget særlig smart trick. Hvis man virkelig vil tjene penge, skal man holde sig til at brande sig som én bestemt type forfatter, så folk ikke er i tvivl om, hvad de får, når de tager en Sarah Engell eller Anet Elga ned fra hylden.

”Det er nemmest at putte folk i kasser, ikke mindst i forhold til markedsføring,” siger Sarah, ”men personligt har jeg aldrig brudt mig om at blive begrænset på den måde. Lige så snart folk kalder mig ’ungdomsbogforfatter’ eller ’hende, der skriver om unge kvinder, der har det svært’, får jeg lyst til at vise en ny side af mig selv.”

Vi sidder lidt, mens vi overvejer, hvilke andre ulemper der har været ved at gøre, som vi har gjort.

Det bliver mig, der bryder tavsheden:

”For første gang i mit liv overholdt jeg ikke en deadline. Jeg havde ellers lavet en rigtig fin årsplan med, hvornår jeg skulle skrive hvilken bog. Men pludselig var der noget, der tog længere tid at redigere end planlagt, og så skred alting. Det er Alinea, det er gået ud over. Jeg kan også mær-

ke, at jeg har presset mig selv alt for hårdt. Jeg har simpelthen arbejdet for meget.”

Sarah ser alvorligt på mig.

”Begge mine forlag er superforstående. Men jeg kan også godt mærke, at de nu pludselig hiver i mig fra begge sider af huset. Så på den måde har jeg lagt et yderligere arbejdspress på mine skuldre. Det er helt klart en ulempe, der skal fremhæves: at man ikke længere kun har én gryde, man skal stå og røre i. Nu er der to gryder, der skal holdes i gang. Det er lidt ligesom at skulle jonglere to forfatterskaber på én gang.”

I april udgav jeg børnebogen *Stilhed før storm*, i maj to Kamma-Coco-bøger, og i juni min krimi. Samtidig har jeg haft flere andre børnebøger på andre stadier, som jeg har skullet tage mig af. Jeg har bl.a. haft en julebog, som jeg midt i udgivelsen af krimien skulle godkende illustrationer til og læse satskorrektur på. Og dér gik det op for både redaktøren og mig, at vi havde overset, at hovedkarakteren var tegnet anderledes, end han var beskrevet i teksten. Det er en meget væsentlig ting, men fordi det var en julebog, var der ikke tid til at få lavet nye illustrationer, så det endte med, at jeg sad i sidste time og skrev teksten om.

”Ikke superfedt,” siger jeg, og Sarah ryster på hovedet:

”Man får også sværere ved at få lov til at fordybe sig og komme i flow. Måske sidder man og skriver på én bog, og så kommer der lige noget ind fra højre, som man skal læse korrektur på.”

”Jeg har en serie på tre bøger, som skal udkomme på én gang, men hvor jeg i lang tid har måttet skubbe redigeringen af den sidste bog. Det betyder, at når jeg går i gang med den, bliver jeg nødt til at læse hele serien igennem igen og bruge tid på at komme ind i universet. Hvis jeg havde redigeret hele serien i ét hug, havde jeg helt sikkert brugt mindre tid, samlet set.”

Hun tager en dyb indånding og tilføjer:

”Til gengæld er det en kæmpe tilfredsstillelse, når der endelig falder en brik på plads i de længere bøger.”

Endnu en ting, vi er helt enige om. ✖

Et vigtigt brev

Der var engang, hvor man fik rigtige breve med posten – kærestebreve, vennebreve, julebreve, trusselsbreve, breve fra skattevæsnet. **Seniorgruppen** i Dansk Forfatterforening har netop udgivet antologien *Et vigtigt brev* med 21 tekster skrevet af gruppens medlemmer.

AF SENIORGRUPPEN

Styrelsen i Seniorgruppen i Dansk Forfatterforening enedes engang i foråret 2022 om at bruge nogle ekstra penge, vi havde fået tildelt, til at udgive en antologi. Efter en brainstorm på emnet fandt vi ud af, at bogen skulle hedde *Et vigtigt brev*, og alle i Seniorgruppen skulle have tilbuddet om at deltage.

Selve emnet ”Et vigtigt brev” definerede vi ikke stringent, men valgte at lade det være åbent. Ideen var egentlig, at folk med mange år bag sig må have haft berøring med brevae, der var særlig vigtige. Og emnet kan behandles fra mange vinkler og i mange genrer.

Bogen skulle ligeledes være repræsentativ for Seniorgruppens tværfaglighed. Denne tværfaglighed er på en måde Seniorgruppens DNA. Man kunne også kalde det vores tværlitterære profil, og det er noget af det, der er spændende ved vores gruppe: at alle grupper i DFF er repræsenteret. Det giver, sammen med vores alder og erfaring, både i livet og som skribenter, et spændende og inspirerende miljø, ud af hvilket der er opstået såvel venskaber som særlige fællesskaber.

4000 ord pr. tekst

Vi nedsatte en redaktionsgruppe, der bestod af to medlemmer fra Seniorgruppens styrelse: Marie-Louise Svane og Hanne Karin Garborg, samt Henning Kirk, der havde erfaring fra den antologi, vi udgav i 2014 (*Afbrydelser*). Desuden har styrelsen været inde over undervejs, især Johannes Lundstrøm, der har stået for opsætningen, og vores formand, Benny Pedersen.

Der blev udsendt mail til alle medlemmer af gruppen, vi er ca. 50, med tilbud om at deltage. Nogle slog straks til, andre kom til efterhånden, nogle faldt fra.

Redaktionsgruppengennemlæste alle bidrag, men vores holdning var, at da det drejede sig om forfattere, skulle der ikke redigeres i teksten, kun fanges eventuelle uklarheder eller stavefejl. Det skulle være et åbent forum.

Den eneste binding for bidragene var, at teksten ikke måtte overskride 4000 ord, og opfordringen var ellers at bruge brevrammen frit i alle tænkelige variationer og i de genrer og diverse udtryksformer, som den enkelte foretrak. Vi kunne selvfølgelig godt have valgt at redigere et snævrere emne, som ville have skåret bogen til i retning af en debat- eller temabog. Men det var faktisk det modsatte, der var idéen, og vi

*
**

*At modtage et brev
er simpelthen så skønt.
I min barndoms ferier i
Holte var der postgang
tre gange om dagen, og
hver gang posten kom,
var det spændende at se,
om der var en hilsen fra
dem derhjemme.*

Uddrag af *Der kom et brev, og mange fulgte*
af Vibeke von der Lieth

kunne også se, at netop den frie ramme kaldte på skrivelysten på en meget kreativ og personlig måde. Det var som redaktør en fin oplevelse at læse de 21 historier, fortællinger, fabler, erindringer, analyser, der spændte over et så stort spektrum. Netop den korte form tror vi også gav forfatterne chancen for at forfølge deres idé og pointer på en lystfyldt måde. Desuden var det spændende at se, at der alligevel kom forbindelseslinjer på tværs, og hvordan "brevet" i de 21 tekster på forskellig vis altid handlede om afgørende øjeblikke i livet. Derfor kan bogen også læses som en åben samtale om, hvordan vigtige erfaringer samles op og gives videre i skriftlig form, om ikke i et brev til en personlig adressat, så i tekster som dem, vores antologi nu indeholder.

Støtte fra Veluxfonden

Vi blev hurtigt enige om at kontakte forlaget

Ravnerock, som Benny Pedersen havde gode erfaringer med. Vi skulle selv finansiere udgivelsen, men til gengæld får vi så også alt overskuddet, der går til vores fælles kasse – som finansierer vores aktiviteter i gruppen, nemlig vores månedlige møder med en spændende oplægsholder og vores årlige sommerudflugt til et kulturelt sted med efterfølgende frokost. Vi sparede gode penge ved, at Johannes satte teksten op, og vi søgte Veluxfonden og modtog 13.000 kr. fra deres særlige pulje for aktive ældre.

Det har været en spændende proces for styrelsen og redaktionen, og forhåbentlig også for de 21, der har bidraget med så vidt forskellige indslag. Seniorgruppen har gennem tiderne udgivet flere antologier, bl.a. *Store øjeblikke* og *Bag jerntæppet*, begge 2011. ✨

Et vigtigt brev kan bestilles i boghandlen eller direkte fra forlaget: post@ravnerockforlaget.dk

Nye regler i ophavsretsloven har direkte betydning for dig

Der er flere punkter, du skal være særlig opmærksom på med de nye ændringer – f.eks. kan en kontrakt være evigt, hvis ikke andet står i kontrakten.

AF DANSK FORFATTERFORENINGS JURIST, ANNE KOLDBÆK

Den 7. juni 2023 trådte de seneste ændringer i ophavsretsloven i kraft – de er indført som følge af et EU-direktiv fra 2019, der øger beskyttelsen af ophavsmænd generelt. Beskyttelsens nærmere indhold beror på sædvaner i de enkelte brancher, som der er stor forskel på. Derfor skal forfattere, illustratører og oversættere være endnu mere opmærksomme på følgende fremover:

- ※ Inden du skriver under på din kontrakt: Få aftalt tydelige bagkanter, dvs. klare tidsfrister for udnyttelse og ret til tilbagefald af rettigheder.
- ※ Efter udgivelsen: Hold øje med udnyttelsen af dine værker i antal og indtægter, og gem dine årlige opgørelser. Du kan måske få ret til et højere vederlag.

De nye regler gælder som udgangspunkt kun for nye aftaler, der indgås efter lovens ikrafttræden. Men vil med tiden også påvirke fortolkningen af ældre aftaler.

Aftal specifikke tidsrammer for udgivelse

Ophavsretslovens § 54 er blevet ændret til standarden ”rimelig tid”, i forhold til hvornår rettigheder til værket skal være udnyttet første

gang. Tidligere stod der ”tre år”, som, efter aftale, kunne forlænges op til ti år. Det er fremover vigtigt at sikre, at tidsrammerne for udgivelse af dit bogværk fremgår udtrykkeligt af din aftale. Sædvanen i forlagskontrakter er ifølge Dansk Forfatterforenings erfaring:

- ※ Første udgivelse af værket (i trykt eller digital form) – inden for 12 eller maksimalt 18 eller 24 måneder.
- ※ Udgivelse af værket i øvrige bogformater – inden for et til tre år fra første udgivelse af værket.
- ※ Udnyttelse af øvrige rettigheder, herunder formidling af rettigheder til udgivelse i udlandet, filmatisering mv. – inden for tre år fra første udgivelse af værket.

Bemærk: § 54 giver ikke adgang til at få rettigheder tilbage, som bare én gang har været udnyttet. Det skal være aftalt i kontrakten. En forlagsaftale kan være for evigt, hvis ikke andet står i kontrakten.

Læs vores anbefalinger om tilbagefald af rettigheder her: [20230612-Tilbagefald-af-rettigheder-vilkaar.pdf](https://www.danskforfatterforening.dk/20230612-Tilbagefald-af-rettigheder-vilkaar.pdf) (danskforfatterforening.dk)

Penge: Ret til et rimeligt vederlag

Det fremgår nu direkte af ophavsretslovens

§ 55, at ophavsmanden har ret til et passende og forholdsmæssigt vederlag for udnyttelsen af værket. Vi har aftalefrihed i dansk ret, og derfor vil man som udgangspunkt regne med, at aftalte vederlag er passende og rimelige, på det tidspunkt aftalen er indgået. Du har derfor en vigtig rolle i din forhandling af kontrakter for at opnå det mest rimelige vederlag.

Da ophavsretten gælder i op til to levealdre, kan det med tiden vise sig, at det aftalte vederlag til ophavsmanden er uforholdsmæssigt lavt, i forhold til hvad (alle) andre (erhververe) tjener på værket. Det kan både være forlaget og de næste led, f.eks. boghandlere, streamingtjenester mv.

Ophavsmanden kan i så fald bede om at få ”aftalejustering”, dvs. få ret til et højere vederlag, jf. § 55 B.

Denne regel gælder også for engangsvederlag, og den kan anvendes på aftaler indgået op til fem år før lovens ikrafttræden, dvs. aftaler indgået efter 6. juni 2018.

Kan man ikke blive enige om det rimelige vederlag, så kan sagen indbringes for Ophavsretslicensnævnet, hvilket er billigere og nemmere end en retssag, jf. § 55 C.

Transparens: Bedre ret til indsigt i udnyttelsen af værket

Man har brug for oplysninger om udnyttelsen af værket og de indtægter, det genererer, for at kunne se, om vederlaget er rimeligt og rigtigt.

§ 57 er blevet ændret og suppleret af § 55A, så man kan leve op til de mere udpenslede regler i EU-direktivet. Nu har man ret til at kræve ”opdaterede, relevante og fyldestgørende oplys-

ninger om udnyttelsen af værket fra erhververen og eventuelle efterfølgende erhververe” og ”oplysningerne skal navnlig omfatte udnyttelsesmåder, udnyttelsesomfang, alle genererede indtægter og skyldige vederlag”.

§ 55A gælder både aftaler, hvor ophavsmanden har fået et engangsvederlag, og royaltyaftaler. Og den gælder for aftaler indgået efter 6. juni 2018.

Den gamle formulering af § 57 gælder for aftaler indgået før 7. juni 2018, og den kan kun bruges til aftaler om royalties, der afhænger af omsætningen.

Af § 55A, stk. 5 fremgår, at der kan indgås kollektive aftaler om den nærmere karakter af de ovennævnte transparensrettigheder. DFF og de øvrige forfatterforeninger har, før loven kom, indgået en transparensaftale med Danske Forlag om, hvilke oplysninger forlagene fremover skal give til forfattere, oversættere og illustratører.

Se her: [221010-Ny-vejledende-brancheaftale-om-stoerre-transparens-i-oekonomien-bag-forlagskontrakter-1.pdf](#) (danskforfatterforening.dk)

Der er tale om minimumsregler, så din forlagskontrakt kan godt være bedre for dig, f.eks. afregning to gange årligt. Transparensaftalen gælder for aftaler indgået af Danske Forlags medlemmer efter 7. juni 2023.

Pengekrav forældes som udgangspunkt efter tre år. Og hvis der er gået mere end fem år, kan du heller ikke forlange, at forlaget har oplysningerne længere. Sørg for at få og gemme dine årlige opgørelser. ✖

KALENDER

Hvor intet andet er nævnt, holdes møderne i Dansk Forfatterforenings lokaler i Strandgade 6, København.

HØSTFEST

Lørdag d. 16. september
kl. 19-24

DJ, stående buffet, snacks og drinks for 100,-
For alle ordinære medlemmer
Tilmelding til
stephanie@caruana.dk – skriv
"høstfest" i emnefeltet.

BU

Fra idé til bog
Mandag d. 27. november
kl. 19-21.30

Tre forfattere/illustratorer
præsenterer deres aktuelle
bøger og fortæller om
tilblivelsesprocessen.
Tilmelding senest d. 20.
november til Birde Poulsen:
mail@birde.dk

Fyraftensmøde om
karakterudvikling
Mandag d. 30. oktober
kl. 19-21

Dramaturg Mette Kruse giver
håndgribelige råd til, hvordan
man kan gøre fiktive karakterer
levende og afrundede.
Tilmelding til lise.bidstrup@
gmail.com senest mandag
d. 23. oktober.

DOF

Hieronymusdagen i
København
Lørdag d. 30.
september kl. 16

Forfatter og oversætter
Harald Voetmann læser op
og fortæller om arbejdet med
at oversætte Catuls digte.
Der bydes på vin og snacks
Tilmelding til Nanna Lund på
info@annalundbooks.com
senest fredag d. 22.
september.

Hieronymusdagen i
Aarhus – om at oversætte
mærkelig litteratur
Fredag d. 6. oktober
kl. 15.30-18, **Godsbanen,**
Vogn 1. Fri entré.

Forfatter Ida Marie Hede i
samtale med oversætterne
Hazel Evans og Matthias
Friedrich oversættelse af hendes
værk.

FAGLITTERÆRE

Konference om
faglitteratur
Mandag d. 4. december
Alle er velkomne – mere om
program og tilmelding senere.
Sted: Fællessalen på
Christiansborg.

HAIKUGRUPPEN

Ginko på Basecamp
Lyngby
Skovbrynet 2, 2800 Lyngby –
mødested: Sorgenfri St. oppe
ved vejen
Søndag d. 17. september
kl. 13-17
Vi går tur til og på Basecamp
og skriver haiku undervejs.

Workshop med renga
(kædehaiku) og film
Søndag d. 22. oktober
kl. 13-17

Workshop ved Ulla Conrad og
præsentation af
Den blå hylde.

Oplæg af Lennart
Björneborn
Søndag d. 26. november
kl. 13-17

Om at skrive haiku-formede
digte som refleksionsredskab
i hans forskning, derefter
oplæsning for dem, der
ønsker det.

Julehygge i december
Dato følger

LYRIKERNE

Matiné med oplæsning
af digte og prosa af Iboja
Wandall-Holm
Torsdag d. 19. oktober kl. 17-20
Iboja Wandall-Holm bliver 101
år i år. Der vil være en let
anretning og vin.
Alle er velkomne.

AARHUSGRUPPEN

Arrangementerne er på
Godsbanen, Vogn 1, hvis intet
andet nævnes.

Den legendariske Årsfest
Fredag d. 10. november
Mere info om tilmelding etc.
følger.

Mød Turbine Forlaget og
Byens Forlag

Mandag d. 20. november
Snak om tendenser i
litteraturen, hvad de søger
netop nu etc.

SENIORGRUPPEN

Arrangementerne er fra
15-17 og åbne for alle
medlemmer af DFF.

Martin Petersen fortæller
om sit forfatterskab
Fredag d. 29. september

Vibeke Marx fortæller
om sin roman Lugten af
længsel
Onsdag d. 8. november

Julehygge – og medlem-
mernes nye bøger/
projekter
Torsdag d. 7. december

SKØNLITTERÆRE

Workshop om noveller
Del 1. Fredag d. 22.
september kl. 11-14

Del 2. Fredag d. 6. oktober
Workshops, hvor en lille flok
bliver klogere på et emne
sammen. Man forpligter sig til
BEGGE datoer og skriver
mellem gangene. Underviser
er forfatter A. Silvestri.
Tilmelding til
stephanie@caruana.dk

Fyraftensmøde LÆSBAR
Torsdag d. 5. oktober
kl. 16-18

Temaet er Skumring.
Tilmelding senest onsdag
d. 27. september til
stephanie@caruana.dk

Fyraftensmøde LÆSBAR
Torsdag d. 14. november
kl. 16-18

Evt. tema følger.
Tilmelding senest mandag
d. 6. november til
stephanie@caruana.dk

LEGATER

DANSK FORFATTER- FORENINGS UNDER- STØTTELSSEFOND

Legatmidlerne uddeles
primært til enker/enkemænd
efter forfattere, efterladte
børn og/eller andre efterladte.
Legatet kan uddeles til sam-
me person flere år i træk.

FORFATTEREN AXEL THOMSEN ENKELEGAT

Legatets formål er at yde
enker efter egentlige
skønlitterære forfattere,
herunder lyrikere, økonomisk
støtte. Enker, der skønnes at
have haft særlig betydning
for deres afdøde mands
produktion, bør under i
øvrigt lige forhold foretrak-
kes. Legatet kan ikke tildeles
nyt ægteskab. Legat
tildeles på baggrund af øko-
nomisk trang, og ansøgeren
skal redegøre for økonomi-
ske forhold, ligesom navn på
afdøde ægtefælle skal
oplyses.

For begge legater gælder, at:
Der uddeles flere portioner,
men den samlede udelings-
sum er 15.000 kr i hvert legat.
Ansøgningen skal være
Dansk Forfatterforening i
hænde senest d. 17. oktober
2023. Den skal være påført
ansøgers CPR-nummer, navn,
adresse, telefonnummer og
evt. e-mail samt kopi af
seneste årsopgørelse.
Der sendes kun svar til de
ansøgere, der får tildelt legat-
midler.
Legatet forventes uddelt
ultimo november.

NYE MEDLEMMER

Rikke Christina Schubart, BU, S, F, København
Senest udgivne titel: *Serkets skorpioner*, playwithfear, 2021

Cathrine Joen Bjørnbak, DOF København
Senest udgivne titel: *Syklubben*, HarperCollins, 2022

Duncan Gillies MacLaurin, DOF Sæby
Senest udgivne titel: *Fra ordets palle – digte i retrospektiv*, Attika, 1999

Kristian Alex Larsen, F, Brønshøj
Senest udgivne titel: *Fem søstre*, Forlaget marts, 2016

Peter Jepsen, S, København
Senest udgivne titel: *Det skete bare ikke*, Mellemgaard, 2021

Nana Hyllested, S, Sæby
Senest udgivne titel: *NUL*, Skriveforlaget, 2022

Linda Danielsen Røyggaard
Senest udgivne titel: *Turen går til Schweiz*, Politiken, 2016

Camilla Guldager Troelsø, S Brønshøj
Senest udgivne titel: *Hvad er meningen*, Mellemgaard, 2022

Natalia Ozerova, DOF, Aarhusgruppen, Randers
Senest udgivne titel: *Okno v sad: ett fönster mot trädgården*, Art Voholka, 2023

Anders Juel Michelsen, DOF Helsingør
Senest udgivne titel: *Alaska Sanders-sagen*, People's, 2023

Sidse Laugesen, DOF, Silkeborg
Senest udgivne titel: *Kærlighed i en faldende by*, Korridor, 2023

Milena Mille Rudez, DOF, L Frederiksberg
Senest udgivne titel: *Skyen i vandet*, Milena Rudez

Peer Franz Bundgård, DOF Paris
Senest udgivne titel: *Søn af en løgner*, Bobo, 2023

Kim Andrea Brofeldt, S
Senest udgivne titel: *Afslutninger*, Alpha, 2023

Jakob Schomann Soelberg Frederiksberg
Senest udgivne titel: *Andensatsen*, Gyldendal, 1985

David Garmark, S, Valby
Senest udgivne titel: *Arvæv*, Superlux, 2022

Carina Vesterlund Løvstad, F Klippinge
Senest udgivne titel: *Små bisser*, Forlaget Forandring, 2021

Magnus Kongsgaard Øland, BU, Aarhusgruppen, Skive
Senest udgivne titel: *Liv Leopard bliver smartere end smart*, Byens Forlag, 2022

Adda Djørup, København
Senest udgivne titel: *Bulgakovs kat*, Rosinante, 2020

Sille Kirketerp Berthelsen, S, Kvindelige forfattere, Aarhusgruppen, Tranbjerg
Senest udgivne titel: *Med hjertet og kussen i laser*, Forlaget Nemo, 2019

Thomas Westh, Frederiksberg
Senest udgivne titel: *Den rød-hvide ABC for roligans*, Word Up, 2022

Peter Molde-Armelung København
Senest udgivne titel: *København Dallas*, Politikens Forlag, 2018

Laura Ringo København
Senest udgivne titel: *Rygerklubben*, Gyldendal, 2022

Rasmus Stenfall, DOF
Senest udgivne titel: *Troldmanden fra Kremli*, Politikens Forlag, 2023

Anna Arendse Thorsen, BU København
Senest udgivne titel: *Din største fan*, Vild maskine, 2022

Bente Clod, S, L, Kvindelige forfattere, København
Senest udgivne titel: *Pixi perfekt*, Høst og søn, 2011

Malene Bendix, F, BU, Læremiddelgruppen, Hvalsø
Senest udgivne titel: *Underværk*, Dansk Lærerforeningens Forlag, 2015

Lars Mygind, F, Læremiddelgruppen, Bogø By
Senest udgivne titel: *Din bevågede krop*, Forlaget for psykosomatik og følelsesforløsning

Niels Svendsen, F, Hellerup
Senest udgivne titel: *Sjælsbeviset*, Mellemgaard, 2023

Ulla Lunn, Regstrup
Senest udgivne titel: *EG, Gads*, Forlaget, 2022

Inge Schütsack Holm, F
Senest udgivne titel: *Forkert*, Historia, 2012

Louise Svanholm, F København
Senest udgivne titel: *Verdens bedste bestsellers*, Aarhus Universitetsforlag, 2017

Per Fjord Sørensen, S, L, Sorø
Senest udgivne titel: *Efterklang: Fortællinger fra et album*, BoD, 2021

Anne-Sophie Helger, BU, Illu København
Senest udgivne titel: *Naturdigte*, Dansk Lærerforening, 2023

Mette Eriksen Havsteen-Mikkelsen, Årskøbing
Senest udgivne titel: *Hammerich i Årskøbing – Kulturmøder og kulturbevaring*, Årø Museum 2018

Charlotte Selvig Svendsen, BU, Illu København
Senest udgivne titel: *En Køkkenbog*, Grønningen 1, 2022

Christian Schultz-Lorentzen, F, Senior, Frederiksberg
Senest udgivne titel: *Drømmen om frihed*, Politikens Forlag, 2019

Kristoffer Kildelund, DOF Tåstrup
Senest udgivne titel: *Mika-model-len*, Science Fiction Cirklen, 2022

Bodil Marie Little, DOF, Stenlille
Senest udgivne titel: *Villaen*, Falco, 2023

Dansk Forfatterforening

Strandgade 6, st.,
1401 København K
Tlf.: 3295 5100
Tlf.-tid: man.-tors. 10-12
og 13-15. Fredag lukket.
df@danskforfatterforening.dk
www.danskforfatterforening.dk

FORMAND:

Morten Visby
formand@danskforfatterforening.dk

JURIST:

Anne Koldbæk
jura@danskforfatterforening.dk
(Anne Koldbæk er i øjeblikket deltidssygemeldt, og den juridiske medlemsrådgivning fortsætter på samme mail)

BOGHOLDERI:

Trine Larsen
bogholderi@danskforfatterforening.dk

MEDLEMSADMINISTRATION M.M.:

Nena Wiinstedt (sekretær):
df@danskforfatterforening.dk,
Alberte Thrane
Lindberg:
assistance@danskforfatterforening.dk,
Sine Löfström Antonisen: kontakt@danskforfatterforening.dk,
Isabella Katzef:
medlemsservice@danskforfatterforening.dk

KURSUSSEKRETÆR:

Kristina Nya
Glaffey:
kursus@danskforfatterforening.dk
Tlf.-tid: onsdag kl. 10-12 og 13-15

SEKRETARIATSCHEF OG WEBREDAKTØR:

Sara Strand ss@danskforfatterforening.dk

Bestyrelsen

Morten Visby (fmd.),
Stephanie Caruana (næstfmd.),
Henrik Poulsen (kasserer), Kenneth Krabat (sygemeldt p.t.),
Juliane Wammen,
Lise Bidstrup, Anne Sofie Hammer,
Nanna Gyldenkærne, Nanna Lund,
Lotte Thrane og Marie Priem

GRUPPERNES STYRELSE:

S-gruppen

Stephanie Caruana (fmd.)
Eva Parum
Lisa Holmfjord
Anne Nielsen
Anne Hjelmsø
Anne Zenon
Sanne Udsen
Martin Holmslykke
Sinus Reuss

BU-gruppen

Lise Bidstrup (fmd.)
Inge Duellund Nielsen
Sally Altschuler
Anna Bridgwater
Anne Sofie Hammer
Lise Jacobsen Qvistgaard
Jette Rydahl Sørensen
Birgitte Bregnedal
Kim Langer
Gunnar Wille

Illustratorgruppen

(under BU)
Marie Priem (fmd.)
Alice Snerle Lassen
Jesper Tom-Petersen
Tomas Björnsson
Jan Mogensen
Lillian Brøgger
Line Malling Schmidt
Zarah Juul
Peter Hermann
Kontraktrådgivning: Anya Winqvist

L-gruppen

Kenneth Krabat (fmd., sygemeldt p.t.)
Cindy Lynn Brown (kst. fmd.)
Erik Trigger Olesen
Jesper Rugård Jensen
Poul Lynggaard-Damgaard
Thorvald Berthelsen
Pia Deleuran
Thore Bjørnvig
Irene Sidenius (1.-suppl.)
Hans-Erik Rasmussen (2.-suppl.)

F-gruppen

Henrik Poulsen (fmd.)
Thomas Dickson (næstfmd.)
Pernille Frost
Kaare Øster
Anne Hedeager Krag
Charlotte Langkilde
René Karpantschof
Cathrine Errboe (1.-suppl.)
Tommy P. Christensen (2.-suppl.)

DOF

Juliane Wammen (fmd.)
François-Eric Grodin (næstfmd.)
Birthe Lundsgaard
Signe Lyng
Siri Nordborg Møller
Nanna Katrine Lund
Jakob Levinsen
Ninna Brenøe (suppl.)
Louise Ardenfelt Ravnild (suppl.)

Haikugruppen

Ulla Conrad (fork. ullaconrad@mail.com)
Kvindelige forfattere i DFF
Birte Kont (birtekont@mail.tele.dk)

Læremiddelgruppen

Henrik Poulsen (fmd. henrik@henrikpoulsen.com)
Seniorgruppen i DFF
Benny Pedersen (fmd. bpe1954@gmail.com)

Aarhus-gruppen i DFF

Dorthe Klyvø (fmd. info@klyvo.dk)

Portfolio

Uschi Tech har skrevet romaner, noveller og digte, men lever af at arbejde på fuld tid med litterær oversættelse og korrekturlæsning.

Uschi, hvornår begynder du at skrive egne tekster igen?

Når jeg på et tidspunkt forhåbentlig får råd til at bruge tid på det. Det har jeg desværre ikke i øjeblikket. Jeg savner at skrive mit eget.

Du oversætter fra tysk til dansk og omvendt. Hvordan er din forbindelse til tysk og Tyskland?

Min far er fra det sydlige Tyskland og min mor er dansk. De mødtes på en højskole i Helsingør og indgik et kompromis om, hvor de skulle slå sig ned; det blev Flensborg, hvor jeg er født og vokset op. Så jeg er vokset op med begge sprog, og det er et privilegium, en gave.

I dag bor du i København – men også i Flensborg?

Jeg bor meget småt på Christianshavn og bliver nødt til at flytte mig indimellem, andet end fra seng til skrivebord og retur, så jeg tager på en del arbejdsophold. Under corona søgte jeg på eBay en billig lejlighed i Flensborg, hvor jeg kunne arbejde, og jeg slog også et

foto op af mig selv og mine dyr (to papegøjer og en moppe, red.). Jeg skrev, at jeg ledte efter et dejligt sted, men ikke havde mange penge at gøre godt med. Så vidste de ligesom, hvad de gik ind til med den her skøre kule med dyr.

Og det lykkedes?

Ja, jeg var heldig og fik tilbudt en lejlighed til 200 euro om måneden. Det svarer til, hvad jeg gav for en skrivebordsplads i Nyhavn på det tidspunkt. Nu arbejder jeg meget fra Flensborg.

Er det også for at holde dit tyske sprog ved lige?

Ja, sproget udvikler sig hele tiden med nye udtryk og små finter, men også for at følge med i kulturen. Jeg kan godt lide at flytte mig, og som skrivende tager man jo bare computeren under armen og arbejder, hvor man nu er.

Du har også andre arbejdssteder?

Jeg har en kolonihave i København, hvor jeg bor om sommeren, og hvert år, en måned eller to, tager jeg på et oversætterkollegium i Straelen i Tyskland. Det er inspirerende at møde og tale med kolleger fra hele verden – jeg kan jo godt lide at tale og gøre det en hel del, ha ha. Og så er der jo Hald Hovedgård. ✖

USCHI TECH, oversætter, korrekturlæser, sprogvasker og forfatter til bl.a. novellesamlingen *Trådløse Forbindelser* (der blev shortlistet til Debutantprisen), og romanen *Dum Mands Dagbog*.